

A FIZETÉSIMÉRLEG- ÉS A KÜLFÖLDEL SZEMBENI BEFEKTETÉSIPOZÍCIÓ- STATISZTIKÁK ÖSSZEÁLLÍTÁSA SORÁN ALKALMAZOTT (BPM6) MÓDSZERTAN

2024. szeptember

Tartalom

1.	Általános megjegyzések.....	3
2.	Hazai publikációs gyakorlat és revíziós politika	4
3.	A fizetésimérleg- és külfölddel szembeni befektetésipozíció-statisztika alapfogalmai, számbavételi rendszere 6	
4.	A fizetési mérleg és a külfölddel szembeni befektetési pozíció fő részei és instrumentumai	8
4.1	Folyó fizetési mérleg.....	8
4.1.1	Áruk.....	9
4.1.2	Szolgáltatások.....	10
4.1.3	Elsődleges jövedelmek	12
4.1.3.1	Munkavállalói jövedelmek	13
4.1.3.2	Befektetések jövedelmei	13
4.1.3.2.1	Közvetlentőke-befektetésekhez kapcsolódó jövedelmek	14
4.1.3.2.1.1	Részesedések jövedelme	14
4.1.3.2.1.2	Az adósság típusú eszközökhöz kapcsolódó kamatjövedelmek	16
4.1.3.2.2	A portfólióbefektetések jövedelmei	17
4.1.3.2.3	Az egyéb befektetések jövedelmei	17
4.1.3.3	A tartalékeszközök jövedelmei.....	18
4.1.3.4	Egyéb elsődleges jövedelmek.....	18
4.1.4	Másodlagos jövedelmek	19
4.2	Tőkemérleg.....	19
4.2.1	Nem termelt, nem pénzügyi javak forgalma	20
4.2.2	Viszonyzatlan tőkeátutalások.....	20
4.3	A pénzügyi mérleg és a külfölddel szembeni befektetési pozíció	20
4.3.1	Közvetlentőke-befektetések.....	21
4.3.1.1	Részesedések	22
4.3.1.1.1	Részvény és egyéb részesedések.....	22
4.3.1.1.2	Jövedelmek újrabefektetése	24
4.3.1.2	Az adósság típusú instrumentumok.....	24
4.3.1.3	Kiegészítő bontások	25
4.3.2	Portfólióbefektetések.....	26
4.3.3	Pénzügyi derivatívák és munkavállalói részvényopciók	27

4.3.4	<i>Egyéb befektetések</i>	28
4.3.5	<i>Tartalékeszközök</i>	29
5.	<i>Melléletek</i>	30
5.1	<i>A speciális célú vállalatok fogalma, elkülönítése</i>	30
5.2	<i>A közvetlentőke-befektetés viszony fogalma</i>	31
5.3	<i>A fizetésimérleg-statisztika kapcsolata a nemzeti számlák rendszerével</i>	32

1. Általános megjegyzések

A fizetési mérleg, valamint a kapcsolódó állományi statisztikák összeállításáért és közléséért Magyarországon a jegybank a felelős. A fizetésimérleg-statisztika összeállítása a Központi Statisztikai Hivatallal szoros együttműködésben történik. Több fizetésimérleg-instrumentum esetében a KSH által gyűjtött adatok átvétele történik, ezek: áruforgalom, üzleti szolgáltatások és utazás, egyéb szolgáltatások, munkavállalói jövedelem, EU-transzferek a folyó fizetési és a tőkemérlegben, valamint a lakossági transferek (lásd az 1. táblát).

A fizetési mérleget és a hozzá kapcsolódó állományi statisztikákat az MNB az IMF fizetési mérleg és nemzetközi befektetési pozíciók kézikönyvének (BPM6) hatodik kiadásában meghatározott szabványok szerint állítja össze, ezenkívül figyelembe veszi az érintett nemzetközi testületek konkrét összeállítási ajánlásait. Különösen az EKB-iránymutatásban (2011. december 9-i, módosított EKB/2011/23) és a (módosított) 2005. január 12-i 184/2005/EK európai parlamenti és tanácsi rendeletben meghatározottakat. A statisztikák összeállításához szükséges adatgyűjtések általános jogszabályi hátterét a jegybanktvény (2013. évi CXXXIX. törvény a Magyar Nemzeti Bankról), valamint a statisztikáról szóló (2016. évi CLV. törvény) törvény biztosítja. Az éves adatszolgáltatási kötelezettségeket az adatszolgáltatásokról szóló, évente frissülő MNB rendelet, valamint az Országos Statisztikai Adatgyűjtési Program (OSAP) tartalmazza. A jelentések tábláinak tartalma, valamint a kitöltésükhöz szükséges részletes módszertani leírások elérhetők az [MNB honlapján](#).

A fizetésimérleg-statisztikák összeállítására az MNB-vel szemben támasztott nemzetközi adatszolgáltatási kötelezettségek bővülése, a pénzügyi kapcsolatok növekvő bonyolultsága, illetve a nemzetközi szabályozási környezet jellemzői miatt az MNB 2008-tól közvetlen jelentéseken alapuló adatgyűjtési rendszert vezetett be¹. A fizetési mérleg összeállításában központi szerep jut az MNB által elrendelt adatszolgáltatásokat havi gyakorisággal teljesítő nagyvállalatoknak, a negyedévente vagy évente jelentő kis- és középvállalati mintának (értékhatár alapján), a mindezeket kiegészítő terület-specifikus kérdőíves felméréseknek, valamint a különböző becslési eljárásoknak. A BPM6 módszertan szerinti visszamenőleges adatok 1995-től kezdődően állnak rendelkezésre. 2013-tól mint referencia időszakról a teljes adatgyűjtési és adatfeldolgozó rendszer a BPM6 módszertanon alapul. A 2013 előtti időszakokra a BPM6 szerinti visszamenőleges adatok összeállításának módját a szükséges nyers adatok elérhetősége és az informatikai infrastruktúra korlátai határozták meg. (Az instrumentumok ismertetésénél található ezek részletei.)

¹ A fizetési mérleg korábbi összeállítása nagyrészt a pénzáttalások jogcímezésén alapuló hitelintézeti jelentésekre támaszkodott.

1. tábla Munkamegosztás a KSH és az MNB között

Fizetési mérleg instrumentumai	Pénzügyi és nem pénzügyi vállalatok	Kormányzat és MNB	Háztartások
Áruk		KSH	
Szolgáltatások		KSH	
Munkavállalói jövedelmek		KSH	
Befektetések jövedelmei		MNB	
Egyéb elsődleges jövedelmek		KSH	
Másodlagos jövedelmek	KSH/MNB	KSH	KSH
Nem termelt, nem pénzügyi javak		MNB	
Tőke-transzferek		KSH/MNB	
EU – transzferek a teljes fizetési mérlegben		KSH/MNB	
Közvetlentőke-befektetések		MNB	
Portfólióbefektetések		MNB	
Pénzügyi derivatívák és munkavállalói részvényopciók		MNB	
Egyéb befektetések		MNB	
Tartalékeszközök		MNB	

2. Hazai publikációs gyakorlat és revíziós politika

A külfölddel kapcsolatos statisztikáit az MNB forintban és euróban teszi közzé az előre meghirdetett publikációs naptár szerint az internetes honlapján keresztül. A publikációs naptár az előző év végén kerül frissítésre. Az MNB a fizetésimérleg-statisztikákat havonta és negyedévente publikálja SCV-kkel (speciális célú vállalatokkal) együtt, és SCV-k nélküli bontásban. (A speciális célú vállalatok fogalmáról és elkülönítéséről részletesen lásd az 5. fejezet 1. mellékletet.)

A statisztika összeállítása során a devizanemenként jelentett havi forgalmi (flow) adatok az MNB hivatalos napi deviza középárfolyamainak havi átlagán kerülnek forintra átszámításra és nemzetgazdasági szintű összegzésre. A halmozott, illetve negyedéves forgalmi adatok az egyedi havi adatok összeadásával számíthatók. Az ugyancsak devizanemenként jelentett állományi (stock) adatok forintosítása az MNB időszak végi hivatalos napi deviza középárfolyamai alapján történik. Az euróban publikált adatok a forintadatok havi átlagos (forgalmi statisztikák), illetve negyedév végi (állományi adatok) HUF/EUR árfolyamon történő átszámításával adódnak (az 1999 előtti statisztikákban az ecu azonos az euróval).

A közzétett fizetésimérleg-statisztika a módszertannal egyezően négy fő intézményi szektort különböztet meg:

- az MNB-t, mint monetáris hatóságot,
- az egyéb monetáris intézményeket (bankok, szakosított hitelintézetek, szövetkezeti hitelintézetek, egyéb monetáris intézmények magyarországi fióktelepei és a pénzpiaci alapok),
- az államháztartást (központi kormányzat, a helyi önkormányzatok és a társadalombiztosítási alapok), valamint
- az egyéb szektorokat (nem pénzügyi vállalatok, egyéb pénzügyi közvetítők, pénzügyi kiegészítő tevékenységet végzők, háztartások és háztartásokat segítő nonprofit intézmények, zártkörű pénzügyi közvetítők).

A publikációkban is ez a **standard szektorbontás** jelenik meg:

- A. Magyar Nemzeti Bank (S.121)
- B. Egyéb monetáris intézmények (S.12T)
 - B.1. Hitelintézetek (S.122)
 - B.2. Pénzpiaci alapok (S.123)
- C. Államháztartás (S.13)
- D. Egyéb szektorok (S.1P)
 - D.1. Egyéb pénzügyi intézmények (S.12M)
 - D.2. Nem pénzügyi vállalatok, háztartások és háztartásokat segítő nonprofit intézmények (S.1V)

A Magyar Nemzeti Bank 1996-ban csatlakozott a Nemzetközi Valutaalap különleges adat-közzétételi szabványához (SDDS)², s ennek keretében a fizetési mérlegre (és a szabványban előírt többi makrogazdasági statisztikai kategóriára) vonatkozóan metaadatokat, átfogó metodológiát és publikációs naptárat közöl.

A negyedéves fizetésimérleg-statisztikák megjelenését megelőző időszakban az MNB közzéteszi az adott aktuális, még nem publikált negyedévre a SCV-k-k nélküli **havi fizetésimérleg-statisztikáit**. A havi adatközlés célja, hogy a tárgyidőszakot követő lehető legrövidebb időn belül adjon tájékoztatást a felhasználók számára a külfölddel kapcsolatos reálgazdasági és finanszírozási folyamatok alakulásáról. A havi adatok csak a vonatkozó negyedéves adatok közzétételéig elérhetők a honlapon, belőlük idősort nem tesz közzé az MNB, az adatfelülvizsgálatok során azokat nem módosítja.

Havi gyakorisággal teszi közzé az MNB a *nemzetközi tartalékokra vonatkozó statisztikát* is, amelynek előzetes és végleges változata készül.

A **negyedéves adatok** publikálásával egyidejűleg kerül sor a tárgyidőszakot megelőző időszakok adatainak revideálására. Mivel a fizetésimérleg-statisztikához az MNB a KSH adatgyűjtéseiből is vesz át adatokat, a revíziós politika függ a különböző adatforrások revíziós ciklusától is. Márciusban és szeptemberben hosszabb a revíziós időszak (4 év), júniusban és decemberben főként a „nyitott év” adataira vonatkozik, illetve az azt megelőző 4 negyedév módosítására van lehetőség. A fizetésimérleg-statisztika revíziós politikájára nézve mindez azt jelenti, hogy egy normál revíziós ciklust tekintve a fizetési mérleg adatai a tárgyévet követő 15 negyedév elteltével tekinthetők véglegesnek.

Éves fizetésimérleg-adatot először a tárgyévet követő kilencedik hónapban közöl az MNB, amely már tartalmazza az éves vállalati kérdőívek alapján elkészült részletes, ágazati és országbontást is tartalmazó előzetes közvetlentőke-befektetés statisztikákat, valamint az ezekből származó eredményadatok alapján előzetes adatot az újrabefektetett jövedelmekre és állományokra vonatkozóan.

Az éves adatok először a tárgyévet követő 15. hónapban kerülnek revideálásra, a végleges fizetésimérleg-adatok pedig a tárgyévet követő 45. hónapban kerülnek közzétételre.

5 évente a nemzeti számlák és a fizetésimérleg-statisztika közös, nemzetközi szinten harmonizált **benchmark (átfogó) revíziót** hajt végre, amely átfogó, hosszú időszakra kiterjedő adat-felülvizsgálatot jelent és elősegíti a makrostatisztikai adatok összhangját.

² Az SDDS magyar oldala itt található: <http://dsbb.imf.org/Pages/SDDS/DQAFBase.aspx?ctycode=HUN&catcode=BOP00>

3. *A fizetésimérleg- és külfölddel szembeni befektetésipozíció-statisztika alapfogalmai, számbavételi rendszere*

A fizetési mérleg (Balance of Payments, BOP) egy olyan forgalmi (flow) típusú statisztikai kimutatás, amely egy adott ország rezidens és nem rezidens gazdasági szereplői között egy meghatározott időszakban lezajló reálgazdasági és pénzügyi műveletek számbavételére szolgál. A forgalmi típusú fizetési mérleghez szorosan kapcsolódik az állományi (stock) szemléletű külfölddel szembeni befektetési pozíció (International Investment Position, IIP), amely a nem rezidensekkel szembeni pénzügyi követelés és tartozás állományokra vonatkozó statisztikai információkat foglalja össze. Az állományok értéke két időpont között egyrészt a tranzakciók, másrészt a devizaárfolyamok, valamint az instrumentumok piaci árának változása miatt bekövetkező ártértékelődések, harmadrészt pedig az ezeken kívüli egyéb állományváltozások miatt módosulhat. Egy ország nettó vagyona egyrészt a reáleszközök alkotta vagyonából, másrészt pedig a külfölddel szembeni pénzügyi követelések (plusz a tartalékeszközként tartott rúdarany) és tartozások különbségeként adódó nettó pénzügyi pozíciójából áll. Ez utóbbit tartalmazza a külfölddel szembeni befektetési pozíció. A fizetésimérleg-statisztika és a hozzá kapcsolódó külfölddel szembeni befektetési pozíció állományi statisztika alkotja tehát egy adott gazdaság külfölddel kapcsolatos tranzakcióinak és pozícióinak koherens módon összeállított elszámolását, amelyben az összeállító ország szempontjából kerülnek elszámolásra a reálgazdasági és pénzügyi műveletek.

A **rezidens** fogalom az egyéb makrogazdasági statisztikákkal összhangban a fizetésimérleg-statisztikában is a gazdasági érdek és a gazdasági terület fogalmak felhasználásával kerül meghatározásra. Egy adott ország rezidensének minősül minden olyan természetes és jogi személy, valamint jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, akire, illetve amelyre teljesül az a feltétel, hogy alapvető gazdasági érdeke (állandó lakóhelye, székhelye, telephelye, termelése stb.) az adott ország gazdasági területéhez kapcsolódik. Statisztikailag tehát az, hogy valamely gazdasági szereplő az adott ország rezidensének számít-e, vagy sem, nem az állampolgárságtól vagy nemzetiségi hovatartozástól függ, hanem az alapvető gazdasági érdek meglététől. Ilyennek számít egy vállalkozás szempontjából például az, ha az adott országban van bejegyezve a telephelye és ott gazdasági tevékenységet folytat vagy – indulásnál – legalább egy évig azt szándékozik tenni. A nem rezidensek által Magyarországon létrehozott ÁFA-regisztrációkat ugyanakkor nem rezidensnek, a magyar vállalkozások által külföldön létrehozottakat pedig rezidensnek tekintjük, mert ezekben az esetekben nincs szó a gazdasági tevékenység áthelyezéséről.

A gazdasági szereplők rezidensi státusza mellett fontos elszámolási kritérium az eszközök, illetve az eszközökhöz kapcsolódó tranzakciók kimutatásakor a **gazdasági tulajdonosság** elve (szemben a jogi tulajdonossággal), illetve a gazdasági események **eredmény szemléletű** elszámolása (szemben a pénzforgalmi szemléletű elszámolással).

A fizetésimérleg-statisztika konzisztens számbavételi rendszere – az üzleti számvitelhez hasonlóan – a **kettős könyvelés** elvén nyugszik. Minden egyes tranzakció két helyen kerül elszámolásra: egyrészt maga az üzleti esemény, másrészt pedig az ahhoz kapcsolódó finanszírozás – tartozik (debit), illetve követel (credit) tételeként – kerül be a statisztikába (lásd az 1. ábrát). A fizetési mérlegben rögzített tranzakciók túlnyomó többségére az jellemző, hogy valamekkora értékű reál-, illetve pénzügyi eszköz cserél gazdát valamely azonos értékű reál-, illetve pénzügyi eszközért (ez alól kivételek az egyoldalú, transzfer jellegű átutalások).

1. ábra A kettős könyvelés elve az elemi tranzakciók szintjén a fizetésimérleg-statisztikában

Követel (+, bevétel)	Tartozik (-, kiadás)
árúk és szolgáltatások exportja	árúk és szolgáltatások importja
jövedelmek beáramlása	jövedelmek kifizetése
kapott egyoldalú átutalások	nyújtott egyoldalú átutalások
követelések csökkenése	követelések növekedése
tartozások növekedése	tartozások csökkenése

A pénzügyi eszközök esetében nem csupán a **tulajdonosváltás**, hanem az új követelések és kötelezettségek keletkezése (pl. kötvénykibocsátás), illetve megszűnése (pl. az adósság törlesztése) vagy éppen a szerződő felek között új feltételekkel való megújítása (pl. a lejárat megváltoztatása) is része a fizetési mérlegnek. Vannak olyan üzleti események is, amikor a nyújtott gazdasági értékért cserébe a másik fél nem ad semmit, ezek a transzferek (pl. élelmiszer- és gyógyszersegély, beruházási támogatás). Mivel a kettős könyvelés elve univerzálisan érvényesül, ezért ezeknél az eseményeknél is kétoldalasan kell a tranzakciót rögzíteni. Ha egy áru, szolgáltatás vagy egy pénzügyi eszköz jelenik meg ellentételezés nélkül, akkor transzferként ezeknek az ellentételezés nélküli ügyleteknek a hiányzó „finanszírozási” oldala jelenik meg a fizetési mérlegben. Amennyiben az egyoldalú átutalás a felhalmozási folyamatokat érinti, akkor a tőkemérlegben elszámolandó tőke-transzferről, minden más esetben a folyó fizetési mérleg másodlagos jövedelmek részmérlegében kimutató folyó transferről van szó.

Az 5. fejezet 3. melléklete bemutatja, hogy a fizetési mérleg és a hozzá kapcsolódó állományi statisztikák hogyan képezik szerves és koncepcionális részét a tágabb értelemben vett nemzeti számlák rendszerének.

4. A fizetési mérleg és a külfölddel szembeni befektetési pozíció fő részei és instrumentumai

2. tábla A fizetési mérleg struktúrája

1. Folyó fizetési mérleg

1.A. Áruk és szolgáltatások

- 1.A.a. Áruk
- 1.A.b. Szolgáltatások
 - 1.A.b.4. Utazás
 - 1.A.b.e. Egyéb szolgáltatások

1.B. Elsődleges jövedelmek

- 1.B.1. Munkavállalói jövedelmek, egyenleg
- 1.B.2. Befektetések jövedelmei, egyenleg
 - 1.B.2.1. Közvetlentőke-befektetések jövedelmei, egyenleg
 - 1.B.2.2. Portfólióbefektetések jövedelmei, egyenleg
 - 1.B.2.3. Egyéb befektetések jövedelmei, egyenleg
 - 1.B.2.4. Tartalékeszközök jövedelmei, egyenleg
- 1.B.3. Egyéb elsődleges jövedelmek, egyenleg

1.C. Másodlagos jövedelmek

2. Tőkemérleg

- 2.1. Nem-termelt, nem-pénzügyi eszközök forgalma
- 2.2. Tőketranszferek

3. Pénzügyi mérleg (nettó követelés)

3.1. Közvetlentőke-befektetések (nettó követelés)

- Követelések
- Tartozások

3.2. Portfólióbefektetés (nettó követelés)

- Követelések
- Tartozások

3.3. Pénzügyi derivatívák és munkavállalói részvényopciók (nettó követelés)

- Követelések
- Tartozások

3.4. Egyéb befektetések (nettó követelés)

- Követelések
- Tartozások

3.5. Tartalékeszközök

4. Tévedések és kihagyások egyenlege

Az alábbiakban az egyes instrumentumok kerülnek bemutatásra az alkalmazott statisztikai gyakorlatnak megfelelően. A pénzügyi mérleg tételei esetében a tranzakciókra és állományokra vonatkozó megállapításokat együtt, az adott instrumentumon belül tárgyaljuk. Minden tétel esetében standard szempontokat követünk a leírásnál: rövid ismertetés az adott instrumentumról, a felhasznált adatforrás(ok)ról, az esetlegesen alkalmazott becslés(ek)ről. Ismertetjük az instrumentum módszertani specialitásait, az alkalmazott revíziós politikát, valamint, hogy a standard publikációkban hogyan jelenik meg az instrumentum. Ahol nem említjük külön, ott az általános, fentiekben összefoglalt publikációs és revíziós rend érvényesül.

4.1 Folyó fizetési mérleg

I. Folyó fizetési mérleg (1.A.+1.B.+1.C.)

- 1.A. Áruk és szolgáltatások
- 1.B. Elsődleges jövedelmek
- 1.C. Másodlagos jövedelmek

A fizetési mérleg részeként a folyó fizetési mérleg a reálgazdasági tranzakciókat (az áruforgalomhoz és a szolgáltatásokhoz kapcsolódó ügyleteket), a munkavégzésből származó jövedelmeket, a befektetésekhez kapcsolódó tulajdonosi jövedelmeket és egyéb elsődleges jövedelmeket, valamint a másodlagos jövedelmeket veszi számba. Minden instrumentum megjelenik bevétel, kiadás és egyenleg bontásban.

1.A. Áruk és szolgáltatások

1.A.a. Áruk

1.A.b. Szolgáltatások összesen

Az áruk és szolgáltatások egyenlege a rezidensek és nem rezidensek közötti kereskedelem egyenlegét határozza meg. Ez elsősorban a termeléshez kapcsolódik, ahol a részt vevő felek rezidenci státusza lényeg.

4.1.1 Áruk

Az áruforgalom a reál eszközök rezidens és nem rezidens gazdasági szereplők közötti gazdasági tulajdonváltásait foglalja magában. Az áruforgalmon belül a nemzetközi módszertannak megfelelően külön tartjuk nyilván az általános termékforgalmat, a közvetítő kereskedelmet és a nem monetáris aranyat. Az általános termékforgalom az áru export és import mellett magában foglalja a nem rezidens szállítóeszközök által a statisztikát összeállító országban igénybe vett üzemanyagot és egyéb ellátmányt (illetve a rezidens szállítóeszközök által külföldön igénybe vett hasonló tartalmú árukat) is. A közvetítő kereskedelem esetében a beszerzések negatív exportként jelennek meg.

A fizetési mérleg áruk sorának elsődleges adatforrása a KSH által összeállított külkereskedelmi statisztika.

A külkereskedelmi és a fizetésimérleg-statisztika (illetve nemzeti számlák szerinti külkereskedelem) közötti módszertani eltérések miatt a fizetési mérleg (és a nemzeti számlák) részére átadott külkereskedelmi adatokon a KSH az alábbi módosításokat végzi el:

- A fizetési mérlegben az áruforgalmi adatoknak az exportáló ország határán vett értéken (f.o.b. paritáson) kell szerepelniük, ezért a fizetési mérlegben a külkereskedelmi statisztika által Magyarország határán vett értéken (c.i.f. paritású) elszámolt import adatát annak f.o.b. paritású értékével kell helyettesíteni.
- A külkereskedelmi adatgyűjtés sajátosságai következtében a Magyarországon létrehozott ÁFA-regisztrációkhoz kapcsolódó áruforgalom az esetek nagy többségében olyan hozzáadott értéket tartalmaz, amely nem a rezidens gazdasághoz tartozik, ezért a fizetési mérlegből – és a nemzeti számlákból – ezt a hozzáadott értéket el kell távolítani. Ezzel párhuzamosan a külkereskedelmi adatok nem tartalmazzák a rezidens vállalatok által külföldön létrehozott ÁFA-regisztrációkon keresztül elszámolt hozzáadott értéket, amely a rezidens gazdasághoz tartozik, így a fizetési mérleghez – és a nemzeti számlákhoz ezt hozzá kell adni.
- A külkereskedelmi termékforgalomban bruttó módon jelenik meg a tértiáruk forgalma, amely a fizetési mérleg módszertana szerint stornó tétel, ezért ezzel kapcsolatban szintén korrekcióra kerül sor a KSH-tól kapott áruforgalmi adatokon. A statisztika tértiáruként kezeli azokat a termékeket, amelyek a határátlépést követően változatlan állapotban visszakerülnek az eladóhoz, a vevő nem tart rájuk igényt (nem azonos így ez a kör például a különböző termékiállításokra kiszállított, majd visszavitt árukra, amelyek esetében eleve nem történt adásvétel). A tértiáruval kapcsolatos korrekció az áruforgalmi egyenleget nem érinti (exportból import stornó, importból pedig export stornó lesz).
- A bruttó (azaz a bérmunkanyagot is tartalmazó) bérmunka forgalom, amely része a KSH külkereskedelmi adatainak, a BPM5 alapján a fizetési áruforgalom része volt, a BPM6 alapján viszont a szolgáltatások között kerül elszámolásra nettó módon, azaz csak a bérmunkadíjat figyelembe véve. A bérmunkanyag

(azaz a bér munkadíjon kívüli bér munka) forgalma nem része a fizetési mérlegnek. A BPM6 szerinti módosítást 1995-ig visszavezettük az idő soron.

- A külkereskedelmi statisztikában meg nem figyelhető termékmozgásokra a KSH más adatgyűjtésekben gyűjt adatot (bunker üzemanyag, fuvarozók járatellátmánya, közvetítő kereskedelem, magánforgalomban behozott nagy értékű áruk, külföldön folytatott gyártás keretében megszerzett és eladott, de Magyarországot nem érintő áru forgalom), vagy pedig saját becslést készít (illegális termék forgalom, ÁFA-csalások miatti el nem számolt termék forgalom).

Az áruk között elszámolt lízingelt áru piaci értékén, az áru forgalom általános elszámolási elveinek megfelelően kerül számbavételre. (A pénzügyi lízinghez kapcsolódóan finanszírozó tételként az egyéb befektetések között hitelköveteléseket vagy -tartozásokat számolunk el.)

A fizetési mérleg áru forgalom bizonyos tételeinek adatforrása a KSH negyedéves szolgáltatás-statisztikai adatgyűjtése. Ide tartoznak a fenti utolsó pont első kategóriájában felsorolt tételek.

Revízió: Az áruk esetében márciusban revideálja a KSH az előző év 1–12. hónapját, szeptemberben az előző év 1–12. hónapját és a tárgyév 1–6. hónapját. Ezenkívül a korábbi időszakok számait a nemzeti számlák által évente elvégzett SUT korrekció is módosítja. Ezeket a revíziókat az MNB a saját márciusi és szeptemberi publikációjában figyelembe veszi.

4.1.2 Szolgáltatások

1.A.b. Szolgáltatások

- 1.A.b.1. Mások tulajdonában lévő fizikai inputokon végzett feldolgozási szolgáltatások
- 1.A.b.2. Máshová nem sorolt karbantartási és javítási szolgáltatások
- 1.A.b.3. Szállítás
- 1.A.b.4. Utazás
- 1.A.b.5. Építési-szerelési szolgáltatások
- 1.A.b.6. Biztosítási és nyugdíjszolgáltatások
- 1.A.b.7. Pénzügyi szolgáltatások
 - 1.A.b.7.1 Külön felszámított és más pénzügyi szolgáltatások
 - 1.A.b.7.2 A pénzügyi közvetítési szolgáltatások közvetetten mért díja (FISIM)
- 1.A.b.8. Szellemi termék használatának máshová nem sorolt díja
- 1.A.b.9. Távközlési, számítástechnikai és informatikai szolgáltatások
- 1.A.b.10. Egyéb üzleti szolgáltatások
- 1.A.b.11. Személyes, kulturális és szórakoztatással kapcsolatos szolgáltatások
- 1.A.b.12. Kormányzati áruk és szolgáltatások

A szolgáltatások az áruktól elsősorban abban térnek el, hogy a termelésük és a fogyasztásuk (beleértve a nemzetközi kereskedelmüket is) egyidejűleg történik (az immateriális javakkal kapcsolatos jogvásárlások esetében kissé komplexebb a kép).

A **mások tulajdonában lévő fizikai inputokon végzett feldolgozási szolgáltatások** soron kerül elszámolásra az áru forgalomnál már említett nettó bér munka díj.

A **máshová nem sorolt karbantartási és javítási szolgáltatások** tartalmazzák a rezidensek által nem rezidensek tulajdonában lévő árukon, illetve a nem rezidensek által rezidensek tulajdonában lévő árukon végzett javítási, karbantartási munkák értékét.

A **szállítások** között kerül elszámolásra a rezidensek által nem rezidensek tulajdonában lévő áruk, illetve a nem rezidensek által rezidensek tulajdonában lévő áruk továbbításáért felszámolt díj a szerződésben meghatározott útvonalon és feltételek alapján.

Az **utazás** a rezidensek által külföldön, illetve a nem rezidensek által belföldön megvásárolt, illetve elfogyasztott árukat és szolgáltatásokat tartalmazza (köztük a becsült prostitúciós „szolgáltatások” adatait is).

Az **építési-szerelési szolgáltatások** a rezidensek által külföldön nem rezidenseknek nyújtott, illetve a nem rezidensek által belföldön rezidenseknek nyújtott **éven belüli** építési-szerelési tevékenységből származó árbevételeket tartalmazzák, csökkentve a helyben felmerülő költségekkel. (Az éven túli beruházások esetében a nem rezidens kivitelező rezidenssé válik!)

A **biztosítási és nyugdíjszolgáltatások** a rezidensek és nem rezidensek között a szerződések alapján teljesített díjfizetéseket és esemény utáni kifizetéseket (kártérítések, nyugdíjak stb.) tartalmazzák. A díjknál azonban nem a teljes biztosítási díj, hanem csak a díjba foglalt szolgáltatás komponens kerül elszámolásra (a fennmaradó rész a másodlagos jövedelmek közé kerül). A biztosítások esetében ide tartoznak a viszontbiztosítások is, viszont a nyugdíjak esetében nem tartoznak ide a társadalombiztosítással kapcsolatos tranzakciók (azok a viszonzatlan átutalások részei).

A **pénzügyi szolgáltatások** alapvetően két részre oszlanak: külön felszámított és más pénzügyi szolgáltatások és a pénzügyi közvetítési szolgáltatások közvetetten mért díja (FISIM).

A **külön felszámított és más pénzügyi szolgáltatások** három fő kategóriára oszlanak: (i) pénzügyi, tőzsdei tranzakciók, ügyletek után kapott, illetve fizetett explicit jutalékok és díjak, (ii) a tőzsdei ügyletek során (devizák, részvények, kötvények, váltók, pénzügyi derivatívák és egyéb pénzügyi eszközök kapcsán) felmerült implicit pénzügyi szolgáltatási díjak és (iii) egyéb pénzügyi tevékenységhez (pl. vagytonkezeléshez, pénzügyi tanácsadáshoz stb.) kapcsolódó szolgáltatások.

A **pénzügyi közvetítési szolgáltatások közvetetten mért díja (FISIM)** a pénzügyi intézményektől felvett hitelek és az náluk elhelyezett betétek után járó vagy fizetendő kamatokban lévő szolgáltatás komponensét tartalmazza. A természetéből adódóan ez a szolgáltatás kategória soha nem lehet közvetlenül megfigyelhető, így megfelelő becslési eljárások szükségesek az elszámolásához. Ez a szolgáltatási díj kikerül a kamattjévedelmekből.

A **szellemi termék használatának máshová nem sorolt díja** a szellemi tulajdon használatáért, felhasználásáért, hasznosítási és használati engedélyéért fizetett, illetve kapott díjakat tartalmazza, *amennyiben azok kutatás-fejlesztésből, illetve marketingből származnak* (az audiovizuális és informatikai termékek használata utáni díjakat más szolgáltatás kategóriák tartalmazzák). Ebbe a kategóriába tartozik a kutatás-fejlesztésből származó immateriális javakhoz kapcsolódó jogok adásvétele is.

A **távközlési, számítástechnikai és informatikai szolgáltatások** a rezidensek által nem rezidensnek nyújtott, illetve rezidensek által nem rezidensstől igénybe vett hang, kép, adat, jel és egyéb információk továbbításával kapcsolatos szolgáltatásokat, továbbá a rezidensek és nem rezidensek közötti, hardverrel, szoftverrel és adatfeldolgozással kapcsolatos szolgáltatásokat tartalmazzák. Ide tartozik még az e szolgáltatás kategóriában érintett immateriális kapcsolódó jogok adásvétele is.

Az **egyéb üzleti szolgáltatások** a többi szolgáltatás kategória által le nem fedett szolgáltatásokat tartalmazza. Ennek két legjelentősebb eleme a kutatás-fejlesztési szolgáltatások és a vállalatcsoporton belüli egyéb szolgáltatások (a kutatás-fejlesztési szolgáltatások itt az előállítást és nem a felhasználást jelentik). Megemlítenődik itt még továbbá az üzletviteli és a mérnöki szolgáltatások is.

A **személyes, kulturális és szórakoztatással kapcsolatos szolgáltatások** alapvetően a rezidensek és nem rezidensek közötti oktatási, egészségügyi és audiovizuális szolgáltatásokat tartalmazzák. Ide tartozik még az audiovizuális termékekhez (filmekhez, zenei felvételekhez stb.) kapcsolódó jogok adásvétele is.

A **kormányzati áruk és szolgáltatások** a rezidens kormányzati szektor (államháztartás) által a nem rezidensektől vett, illetve nekik eladott árukat és szolgáltatásokat tartalmazzák (a nagy értékű áruk, például harci eszközök adásvétele azonban nem itt, hanem az áruforgalomban számolandók el).

Adatforrások

Az **utazás** adatok fő forrása a KSH által végzett határfelmérés, melynek során a külföldről hazatérő magyarokat és a hazautazó külföldieket kérdezik meg az utazások finanszírozása során felmerült kiadásokról. Az utas-számot forgalom számlálás révén állapítják meg, majd a fajlagos kiadások alapján kalkulálják az értékeket.

A **FISIM** esetében az adatszolgáltatók által jelentett kamatok tartalmazzák a FISIM hatását, így a KSH által kalkulált FISIM-mel ezeket a kamat forgalmakat is korrigálni kell. A számítás nemzetgazdasági szinten történik, a jelentett adatok ország-, szektor- és devizabontását figyelembe véve.

A **többi szolgáltatás adat** fő forrása egyrészt a külkereskedelmi szolgáltatásokat nyújtó, illetve igénybe vevő vállalkozások által kitöltött negyedéves gyakoriságú KSH kérdőívek, másrészt adminisztratív források (pl. a kormányzati és a biztosítási szolgáltatások esetében). A **bérmunkadíjak** esetében a szolgáltatás külkereskedelem csak 2024-től lett a fő adatforrás, ezt megelőzően a termék külkereskedelmi statisztikából származtak a számok (a havi statisztikák esetében ez továbbra is így van). Az immateriális javakkal kapcsolatos jogvásárlásokat azonban az MNB figyeli meg, és adja át a KSH-nak.

A **szállítási szolgáltatások** gyűjtött adataiban csak az explicit módon megjelenő szállítási díjak találhatóak, azonban az áruforgalom f.o.b./f.o.b. paritása következtében még implicit módon megjelenő szállítási díjakkal is számolnunk kell. A KSH ezen korrekciós tételekre becslést készít, és a szállítási szolgáltatások között adja át a fizetési mérleg részére.

A szolgáltatás adatok esetében a különböző adatforrások döntően negyedéves gyakoriságúak, ezért a havi fizetésimérleg-publikációban a szolgáltatások ezen része becslés. A szolgáltatás adatok **revíziója** jelentős részben az adatforrások revíziójához igazodik. Az utazás adatok az első publikáció után lényegében már nem változnak, a szolgáltatás külkereskedelem pedig évente egyszer, márciusban változik két évre visszamenőlegesen. Ezen kívül azonban több tényező is módosíthatja a szolgáltatás adatokat, amelyek a fizetési mérleg általános revíziós politikájának a keretein belül módosíthatják a szolgáltatás számokat: a KSH nemzeti számlák becslései (SUT korrekció, FISIM, illetve más instrumentumok számításai) és az MNB által megfigyelt szellemi tulajdonjogok adásvételének revíziója.

4.1.3 Elsődleges jövedelmek

1.B. Elsődleges jövedelmek

1.B.1. Munkavállalói jövedelmek

1.B.2. Befektetések jövedelmei

1.B.3. Egyéb elsődleges jövedelmek

Az elsődleges jövedelmeken belül megkülönböztetjük a munkából származó jövedelmeket (munkavállalói jövedelmek), a befektetések jövedelmeit (közvetlentőke-befektetésekhez, portfólióbefektetésekhez, egyéb befektetésekhez, valamint a tartalékeszközökhöz kapcsolódó jövedelmeket), illetve az egyéb elsődleges jö-

vedelmeket. A jövedelmeket 2004 óta eredményszemléletben számoljuk el a fizetésimérleg-statisztikákban, míg korábban ez pénzforgalmi szemléletben történt.

4.1.3.1 Munkavállalói jövedelmek

A munkából származó jövedelmek között kell elszámolni azokat a bérként kapott vagy fizetett összegeket, amelyeket a fizetésimérleg-statisztikát összeállító ország szemszögéből **rezidens³ munkavállalók kapnak külföldön, illetve nem rezidens munkavállalók számára fizetnek belföldön**. Statisztikai szempontból a hangsúly ebben az esetben azon van, hogy mikor számít egy munkavállaló rezidensnek és mikor nem rezidensnek. A jogi személyiséggel rendelkező gazdasági szereplőkhöz hasonlóan, a természetes személyek esetében is az alapvető gazdasági érdek határozza meg azt, hogy hol rezidens az illető. Ezt nem az állampolgárság vagy a bejelentett állandó lakóhely dönti el, hanem az, hogy a természetes személy hol fejt ki azt a tevékenységet, amellyel a megélhetését biztosítja (ahol a háztartást vezeti). A természetes személy abban az országban lesz rezidens, ahol huzamosabb ideig – statisztikailag ez legalább egy esztendő – él, illetve dolgozik.

A külföldön foglalkoztatott magyar állampolgárok munkavállalói jövedelmére két fő adatforrás áll rendelkezésre: a KSH Munkaerő-felmérés (MEF) külföldi telephelyen foglalkoztatottak létszámadata, valamint az Eurostat adatbázisából kinyert jövedelem adatokból előállított egy főre jutó átlagkeresetek, amely alapján nemzetgazdasági áganként készül a becslés. A keresetekhez kapcsolódó másodlagos jövedelmek között elszámolt adók és járulékok kulcsainak meghatározásához az Eurostat adatbázisa az adatforrás. A Magyarországon lévő külföldi nagykövetségeken dolgozó magyar állampolgárok munkavállalói jövedelmének becslése pedig a Nemzeti Adó- és Vámhivatal által rendelkezésre bocsátott adat.

A Magyarországon foglalkoztatott külföldi állampolgárok munkavállalói jövedelem alapadatai az SZJA külföldiekre vonatkozó adatbázisa alapján kerül becslésre kizárólag az egy évnél rövidebb ideig Magyarországon munkát vállaló külföldi állampolgárok adatai alapján.

A nem regisztrált munkavállalók adatai becslésen alapulnak.

A munkából származó jövedelmek **adatforrása** 2008-tól a KSH alapvetően adminisztratív forrásokból készített becslése.

4.1.3.2 Befektetések jövedelmei

1.B.2. Befektetések jövedelmei

- 1.B.2.1. Közvetlentőke-befektetések jövedelmei
- 1.B.2.2. Portfólióbefektetések jövedelmei
- 1.B.2.3. Egyéb befektetések jövedelmei
- 1.B.2.4. Tartalékeszközök jövedelmei

A befektetések jövedelmei között tartjuk számon a közvetlentőke-befektetések jövedelmeit, a portfólióbefektetések jövedelmeit, az egyéb befektetések jövedelmeit, valamint a 2008 előtt az előző sorokban megjelölt tartalékeszközök jövedelmeit.

³ Itt az egy évnél rövidebb ideig külföldön dolgozó munkavállalót jelenti.

4.1.3.2.1 Közvetlentőke-befektetésekhez kapcsolódó jövedelmek

1.B.2.1. Közvetlentőke-befektetések jövedelmei

1.B.2.1.1. Részesedések jövedelmei

1.B.2.1.1.1. Osztalék és kvázi vállalatokból történő jövedelemkivonás

1.B.2.1.1.2. Újrabefektetett jövedelem

1.B.2.1.2. Adósság típusú instrumentumok jövedelmei

A közvetlentőke-befektetések jövedelmei tartalmaznak minden olyan jövedelmet, amelyek rezidensek és nem rezidensek közötti közvetlentőke-befektetési viszony eredményeként származó állományból keletkeznek. (A közvetlen-tőkebefektetés viszony részletes leírása az 5. fejezet 2. mellékletben található).

A közvetlentőke-befektetések jövedelmei a **részesedések jövedelméből**, valamint az **adósság típusú instrumentumokhoz kapcsolódó kamatjövedelmekből** állnak.

4.1.3.2.1.1 Részesedések jövedelme

A részvény- és egyéb részesedés jövedelmeinek meghatározásához a vállalati jövedelmek mérésében két megközelítés ismeretes: a jövedelem elszámolása minden eredményelemet – így pl. az árfolyamnyereséget, illetve -veszteséget, a követelésleíráshoz kapcsolódó veszteséget is – magában foglaló (all inclusive concept), illetve csak az ezek nélküli, normál üzletmenethez kapcsolódó vállalati eredményt figyelembe vevő (current operating performance concept – COPC). 2008-ig a fizetésimérleg-statisztika a minden eredményelemet tartalmazó jövedelemelszámolást alkalmazta. A 2008-tól bevezetett, részletesebb információkat begyűjtő vállalati kérdőívek révén vált lehetségessé a normál üzletmenethez szorosan nem kapcsolódó jövedelemelemek kiszűrése a vállalati eredményből (ún. COPC korrekció). A rendkívüli elemektől megtisztított jövedelmet *korrigált adózott eredménynek* nevezzük.

Az eredményszemléletű elszámolás következtében a *részesedéshez* kapcsolódó jövedelem értéke kizárólag az adott évben megtermelt jövedelemtől függ – lehet negatív is, ha a vállalat veszteséges volt –, tehát független a tulajdonosok osztalékfizetés mértékére vonatkozó döntésétől. Az adott időszakban keletkezett pozitív vagy negatív *korrigált adózott eredmény* és az adott időszakban megszavazott osztalék különbsége az *újrabefektetett jövedelem*. Az elszámolás technikájából következik, hogy a részesedések jövedelmét nem befolyásolja a jövedelem felosztásáról hozott döntés, mert ha nagyobb az osztalék, kisebb lesz az újrabefektetett jövedelem: az összegük a részesedéshez kapcsolódó jövedelem.

A részesedések jövedelme (ami megegyezik a korrigált adózott eredménnyel) forrását tekintve éves adat, aminek éven belüli megoszlását azt feltételezve határozzuk meg, hogy a jövedelem nagyjából egyenletesen keletkezik: a külföldiek magyarországi befektetéseinek jövedelménél a GDP szezonális megoszlását használjuk fel az elosztáshoz, a rezidensek külföldi befektetéseinél pedig egyenletesen osztjuk szét az éves jövedelmet negyedéves, illetve havi adattá, továbbá mind a két befektetési iránynál a COPC korrekció szétoztása is egyenletes.

A részesedések jövedelme az *osztalékot és a fiókvállalatokból kivont jövedelmet*, illetve az *újrabefektetett jövedelmet* tartalmazza.

Osztalék és a fiókvállalatokból kivont jövedelem

Az osztalék a befektetések tulajdonosának járó felosztott jövedelem. Szintén osztalékként számoljuk el azt a fiókvállalatoktól kivont forrást, amelyről feltételezhető, hogy osztalék jellegű.

Ugyanakkor a kivételes/kiugró mértékű kifizetéseket nem osztalékként, hanem tőke kivonásként kell elszámolni (**kiugró osztalék** - superdividend). Kiugró osztaléknak tekintjük a vállalat korábbi évek eredményből fizetett osztalékát, illetve a korrigált – COPC korrekcióval módosított – adózott eredménynél nagyobb osztalékat.

Az osztalék abban az időszakban kerül elszámolásra, amikor a tulajdonosok az osztalék megszavazásáról döntenek. 2008 előtt információ hiányában a II. negyedévben számoltuk el a megszavazott osztalékat, míg 2008-tól a bevezetett adatgyűjtési rendszer lehetővé tette, hogy a havi és negyedéves kérdőívek alapján a tényleges megszavazás időpontjában kerüljön sor azok elszámolására.

A publikációs táblákban az *osztalék és fiókvállalatokból kivont jövedelem* soron a bevételen a rezidens befektetők külföldről kapott osztaléka, míg a kiadáson a külföldi befektetőknek járó osztalék látható.

A közvetlentőke-befektetések jövedelmein belül a nemzetközi módszertani ajánlásokkal egyező módon 2013-tól a 10% alatti szavazati joggal bíró vállalatcsoportba tartozó társvállalatokra is elszámolunk osztalékat, míg újrabefektetett jövedelmet (korrigált adózott eredményt) csak a 10%-ot elérő szavazati jog után.

Az osztalék **adatok forrása** a havi, negyedéves és éves fizetési mérleg adatgyűjtések, amelyek a társasági adóbevallások és éves beszámolók adatai alapján kerülnek teljeskörűsítésre.

Újrabefektetett jövedelem

Az újrabefektetett jövedelem a részvény és egyéb tulajdonosi részesedés után a tulajdonosoknak járó, felosztott jövedelmen (osztalékon) felüli jövedelemrész, az adott időszakban keletkezett *korrigált adózott eredmény* és az adott időszakban megszavazott osztalék különbsége.

A negyedéves adatok elemzésénél sokszor problémát okoz az **újrabefektetett jövedelem** szintjének **éven belüli megoszlása**. Az újrabefektetett jövedelem havi/negyedéves értéke megegyezik az egy hónapra/negyedévre jutó részesedés jövedelemnek és az abban a hónapban/negyedévben megszavazott osztaléknak a különbségével. A részesedések jövedelmét a befektetéseknél GDP arányosan, a kifizetéseknél egyenletesen osztjuk szét az időszakok között. Ugyanakkor az osztalékat akkor kell elszámolni, amikor megszavazzák. Mivel a vállalatok többsége normál üzleti éves, a közgyűlések és az osztalékmegszavazások főképp május-júniusban történnek meg, ezért a **második negyedévre esik az éves osztalékmennyiség döntő része**. Emiatt negyedéves bontásban a második negyedévben mindig negatív az újrabefektetett jövedelem. Azonban ez a negatív negyedéves újrabefektetett jövedelem kizárólag technikai okok miatt negatív, és nincsen semmi „negatív” közgazdasági tartalma. Nem jelent mást, mint hogy „természetesen” nagyobb a második negyedévre jutó osztalék, mint a negyedévre jutó részvényjövedelem.

A módszertan szerint újrabefektetett jövedelmet csak a közvetlen befektetőnek járó 10%-nál nagyobb szavazati erő után kell elszámolni, így nem számolunk el sem a kereszttulajdonlás, sem a társvállalatok esetén.

Az újrabefektetett jövedelem elszámolásnak ugyanakkor tartalmaznia kell a tulajdonosi láncon végig haladva a **közvetett tulajdon után „járó” újrabefektetett jövedelmet** is. A *külföldiek magyarországi befektetéseinél* (az újrabefektetett jövedelem kiadási oldalán) elszámolt közvetett tulajdonlás után járó jövedelem a külföldi leányvállalat kifizetett osztalékkal, osztalékelőleggel csökkentett megtermelt jövedelméből a külföldi anyavállalatra jutó rész. (A megtermelt jövedelmet azért kell a kifizetett osztalékkal csökkenteni, mert csak a ténylegesen kifizetett osztalék /osztalékelőleg jelenik meg az anyavállalatnál jövedelemként.) A *rezidensek külföldi befektetéseinél* (újrabefektetett jövedelem bevételi oldalán) elszámolt közvetett tulajdonlás után járó újrabefektetett jövedelem pedig a közvetett leányvállalatokból a közvetlen leányvállalatra jutó jövedel-

met tartalmazza. Amennyiben rezidens vállalat külföldi befektetővel rendelkezik, akkor a közvetett leányvállalatoktól származó jövedelem is tovább allokálásra kerül a külföldi befektetőre.

A közvetett tulajdonlás elszámolása fontos azon országoknál, amelyek vagy a befektetési lánc tetején, vagy a közepén helyezkednek el. Előbbieknek a közvetett és közvetlen leányvállalatokon keresztül jövedelem elszámolása lényeges a rezidens végső befektetőig vezetve, utóbbiaknak fontos, hogy a közvetett és közvetlen leányvállalatoktól kapott jövedelmet tovább allokálják a rezidens leányvállalatokon keresztül a nem rezidens befektetőig. A multinacionális vállalatok és a speciális célú vállalatok jelentős szerepet töltenek be a magyarországi közvetlentőke-befektetésekben, ahol Magyarország a legtöbb esetben a befektetési lánc közepén helyezkedik el. Magyarországon 2015 óta alkalmazzuk a közvetett jövedelmek megjelenítését, ugyanakkor 2024-ben visszamenőlegesen is megszüntettük az ehhez kapcsolódó állománykorrekciót. A nemzetközi módszertan nem ad iránymutatást az állományi hatás elszámolását illetően.

Adatforrás: Az újrabefektetett jövedelem *korrigált adózott eredmény* komponensére az éves vállalati beszámoló alapján készülő éves fizetésimérleg-adatszolgáltatásokból van adat a tárgyévet követő szeptember végére, amelyet a társasági adóbevallások és éves beszámoló alapján teljeskörűsítünk, és amely az éves adatszolgáltatások beérkezéséig - tárgyévet követő év szeptember végéig - becsült adat.

4.1.3.2.1.2 Az adósság típusú eszközökhöz kapcsolódó kamatjövedelmek

A közvetlentőke-befektetésen belül a tulajdonosi részesedésen kívüli egyéb követeléseken és tartozásokon keletkező **kamat típusú jövedelmek** az eredményszemléletű elszámolásnak megfelelően folyamatos jövedelemáramlásként jelennek meg a folyó fizetési mérlegben. Az adott időszakra elszámolt, de még ki nem fizetett kamatok a megfelelő instrumentum követelés vagy tartozás során ezzel párhuzamosan állománynövekedésként kerülnek elszámolásra. A kamatfizetés (pénzügyi rendezés) időpontjában az adott pénzügyi eszközön pedig állománycsökkentő tranzakciót mutat ki a statisztika a pénzügyi mérlegben. (A felhalmozott kamatok a kamatozó instrumentumok részét képezik a statisztikában.)

Az adósság típusú instrumentumok jövedelmei tartalmazzák a hitelekre, a hitelviszonyt megtestesítő értékpapír-követelésekre és tartozásokra járó vagy fizetendő kamatokot, továbbá az elszámolási, cash-pool számlákra kapott és fizetett kamatokot. A bevételek mindig a követelésekhez kapcsolódó, míg a kiadások a tartozáshoz kapcsolódó kamatokot mutatják.

A jövedelmeket az alapján is megbontjuk, hogy a kamat alapjául szolgáló követelés vagy tartozás az állományi statisztikákban melyik irányú befektetésen (Magyarországon vagy külföldön) került elszámolásra.

Ugyanakkor a pénzügyi közvetítők közötti adósság típusú jövedelem – a nemzetközi módszertani ajánlásoknak megfelelően – nem része a közvetlentőke-befektetések jövedelmének, azt a portfólió-, vagy az egyéb befektetések jövedelmei között kell elszámolni.

A kamatjövedelmeket a havi és a negyedéves adatszolgáltatások alapján számoljuk el.

4.1.3.2.2 A portfólióbefektetések jövedelmei

1.B.2.2. Portfólióbefektetések jövedelmei

1.B.2.2.1. Részvények és befektetési jegyek jövedelmei

1.B.2.2.1.1. Részvények

1.B.2.2.1.2. Befektetési jegyek

1.B.2.2.1.2.1. Osztalékok

1.B.2.2.1.2.2. Újrabefektetett jövedelem

1.B.2.2.2. Hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok

1.B.2.2.2.1. Egy évnél nem hosszabb lejáratú

1.B.2.2.2.2. Éven túli lejáratú

A portfólióbefektetések jövedelmei között a 10% alatti tulajdoni hányaddal rendelkező vállalatcsoporton kívüli tőzsdei és tőzsdén kívüli részvények pénzügyileg rendezett osztalékát, a befektetési jegyek jövedelmét és újrabefektetett jövedelmét, továbbá az eredeti lejáratuk szerint egy évnél nem hosszabb és éven túli hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok eredményszámlájának kamatjövedelmeit mutatjuk ki rezidens szektoronkénti bontásban.

Bevételi oldalon a rezidensek tulajdonában lévő külföldi értékpapírok, kiadási oldalon pedig a külföldiek tulajdonában lévő magyar értékpapírok jövedelmeit számoljuk el.

A 10% alatti tulajdonosi részesedést megtestesítő részvények jövedelmeinek elszámolására az osztalék kifizetésének időpontjában kerül sor, a nemzetközi módszertannal összhangban újrabefektetett jövedelmeket itt nem számolunk el.

A pénzügyi és egyéb befektetési alapok befektetési jegyeinek időarányos jövedelmeit újrabefektetett jövedelemként mutatjuk ki. A jövedelem esetleges kifizetésekor az újrabefektetett jövedelmet a kifizetés összegével csökkentjük.

Az egy évnél nem hosszabb eredeti lejáratú hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok kamatai között a kincstárjegyek, rövid lejáratú kötvények, míg az éven túli papírok jövedelmei között a hosszú lejáratú kötvények eredményszámlájának kamatai jelennek meg.

Az értékpapírok kamatjövedelmei az értékpapír állományok és a kamatozásra vonatkozó információk felhasználásával, egyedileg kerülnek meghatározásra az MNB értékpapír-statisztikája keretében.

Adatforrás: A portfólióbefektetések jövedelmeit – a váltók kivételével - az MNB értékpapír-statisztikából veszi át a fizetésimérleg-statisztika. (Lásd még Portfólióbefektetések.) A váltók megfigyelése a fizetésimérleg-adatgyűjtésekből, közvetlen vállalati kérdőívek segítségével történik.

Revízió: Az értékpapír-statisztika felülvizsgálatához igazodik, ahol az idősorok módszertani okokból fakadó revíziójára évente egyszer, a szeptemberi adatközléskor kerül sor.

4.1.3.2.3 Az egyéb befektetések jövedelmei

1.B.2.3. Egyéb befektetések jövedelmei

1.B.2.3.1. Kvázi vállalatokból történő jövedelemkivonás

1.B.2.3.2. Kamat

1.B.2.3.3. Biztosítások, nyugdíjrendszerek és szabványosított garanciák biztosítottainak tulajdonosi jövedelmei

Az egyéb befektetések jövedelmeinek döntő részét a nem értékpapírban megtestesülő követelésekre járó kamatbevételek és a tartozásokra fizetendő kamatkiadások teszik ki. Ilyen kamatozó instrumentumok a különféle hitelek, betétek, folyószámlák.

Itt mutatjuk be a 10% alatti, nem értékpapírban megtestesülő, vállalatcsoporton kívüli befektetések jövedelmeit, továbbá a biztosítottak, nyugdíj- és szabványosítottgarancia-rendszerekben résztvevők tulajdonosi jövedelmeit is.

Az eredményszemléletű kamatokat a pénzügyi közvetítési szolgáltatások közvetetten mért díja (FISIM) nélkül publikáljuk, de külön táblában rezidens szektoronkénti bontásban bemutatjuk ennek összegét, valamint a teljes eredményszemléletű kamatot is.

Adatforrás: Az érintett gazdasági szereplők havi és negyedéves jelentései. Kivétel ez alól a háztartási szektor, amely jövedelem bevételei és kiadásai az egyes jegybankok és a BIS által rendelkezésünkre bocsátott adatok alapján, valamint a magyar magánszemélyek éves kamatjövedelmeiről információt szolgáltató országok által a NAV részére a 2003/48/EK tanácsi irányelv alapján átadott adatok felhasználásával készülnek.

4.1.3.3 A tartalékeszközök jövedelmei

1.B.2.4. A Tartalékeszközök jövedelmei valamennyi jegybanki tartalékeszköz eredményszemléletű kamatbevételeit mutatja. Az adatok forrása az MNB számviteli nyilvántartása, illetve értékpapír-statisztikája.

4.1.3.4 Egyéb elsődleges jövedelmek

1.B.3. Egyéb elsődleges jövedelmek

1.B.3.1. Támogatások, termelési és importadók

1.B.3.1.1. Államháztartás

1.B.3.1.2. Egyéb szektorok

1.B.3.2. Bérleti díjak

Az egyéb elsődleges jövedelmek közé tartozik az EU-transzferek egy része, a termék- és termelési adók, illetve támogatások, valamint a bérleti díjak is. Ezek a bérleti díjak a természeti erőforrások (föld, halászati jogok, erdő, legelő, folyóvizek) tulajdonosának járó, a természeti erőforrás rövid időszakra történő rendelkezésre bocsátásából származó jövedelmek.

Az elsődleges jövedelmek között *bevételeként* számoljuk el az Európai Uniótól érkező mezőgazdasági, vidékfejlesztési támogatásokat - mivel ezeknek a végső kedvezményezettje nem a kormányzati szektor, hanem a gazdálkodó magánszemélyek, vállalatok, nonprofit szervezetek – kiadásként pedig az Európai Uniót megillető vámkifizetésünket.

Adatforrása: A havi fizetésimérleg-statisztikában az egyéb elsődleges jövedelmek az EU transzferek kivételével becslést tartalmaznak, a negyedéves publikációk esetén a becslést felváltják a KSH-tól kapott adatok.

A termék- és termelési támogatások között elszámolt EU-transzferek esetében a Magyar Államkincstár havi rendszerességgel biztosítja a fizetési mérleghez szükséges adatok nagy részét. Az adatok másik részére a tárgyév közben a KSH által készített becslést használjuk. A pontos információk a költségvetési zárszámadásból és annak mellékleteiből nyerhetők ki, így azok a tárgyévét követő év szeptemberében tudnak beépülni a statisztikákba.

4.1.4 Másodlagos jövedelmek

1.C. Másodlagos jövedelmek

1.C.1. Államháztartás (S.13)

1.C.2. Egyéb szektorok (S.1-S.13)

1.C.3. Nyugdíj jogosultságok miatti korrekció

A másodlagos jövedelmek közvetlenül a rendelkezésre álló jövedelem nagyságát érintik. Egyaránt ölthetnek pénzbeli vagy dologi formát. Általában kis összegű, rendszeres átutalásokról van szó.

Adatforrás: Az államháztartás és a lakosság másodlagos jövedelmeire a KSH szolgáltató adatokat a negyedéves publikációhoz (a segélyszállítmányok a külkereskedelmi termékforgalmi statisztikából kerülnek be, míg a hosszú távon külföldön dolgozók és a Magyarországon foglalkoztatott külföldi állampolgárok munkavállalói hazautalásaihoz becslés készül). A havi publikációban ezek becslött adatok. A többi szektor esetében a KSH adatszolgáltatása mellett a közvetlen vállalati jelentésekből származó adatok is bekerülnek a fizetési mérlegbe. Az adatok revideálása kapcsolódik a KSH adatmódosítási rendjéhez.

A másodlagos jövedelmek között kerül elszámolásra az **EU-transzferek** azon része, amely működési támogatási céllal érkezik. Ilyen folyó transzfer **bevétel** érkezik bármely uniós programból (pl. a Kohéziós Operatív Programokból, RRF-ből, egyéb programokból). A kedvezményezett kör vegyes, minden gazdasági szektor részesülhet a bevételből, de általában a legnagyobb része a kormányzati szektorba kerül.

A tárgyév folyamán a havi gyakoriságú időközi költségvetési jelentések biztosítják az **adatforrások** egy részét, míg az év közben rendelkezésre nem álló adatok előállításához becslést alkalmazunk (pl. előleg elszámolások várható egyenlege, a támogatások hazai-uniós részaránya). A tárgyévet követő év márciusában áll elő az a részletes adatbázis, amelyből elkészülnek a becslések nélküli éves adatok.

A másodlagos jövedelem **kiadások** között számoljuk el az EU költségvetéséhez való hozzájárulást (pl. GNI alapú hozzájárulás, műanyag hulladék alapú befizetés).

Az EU-transzferek esetében az adatok rendelkezésre állása miatt a tárgyévet követő márciusi publikációban jelennek meg az előző évre vonatkozó, lényegében véglegesnek tekinthető EU-transzferek. Ezután tervezett revízió alá ez a vonatkozó év már nem kerül. A későbbiekben adott esetben az EU-transzfer bevételek megoszlása még változhat (például amennyiben utólag változik egy szervezet szektor besorolása és volt EU-transzfer bevétele, akkor változhat az EU-transzferek szektorbontása).

4.2 Tőkemérleg

Tőkemérleg (2.1+2.2)

2.1. Nem termelt, nem pénzügyi javak forgalma

2.2. Tőketranszferek

2.2.1. Államháztartás viszonzatlan tőketranszferei

2.2.2. Egyéb szektorok viszonzatlan tőketranszferei

A folyó fizetési mérleg és a tőkemérleg együttes egyenlege az ország külfölddel szembeni *finanszírozási igényét vagy finanszírozási képességét fejezi ki*.

A tőkemérleg egyrészt a viszonzatlan tőkeátutalásokat, másrészt a nem termelt, nem pénzügyi eszközök tulajdonjogának értékesítéséhez kapcsolódó tranzakciókat tartalmazza.

4.2.1 Nem termelt, nem pénzügyi javak forgalma

E tétel az immateriális vagyonelemek (természeti erőforrások, szerződések, lízingek, licencek, marketing eszközök és goodwill) tulajdonjogának adásvételéhez kapcsolódó tranzakciók elszámolására szolgál. Ebbe a körbe tartozik a vállalati kibocsátásokhoz felhasználandó szén-dioxid kvóták adásvétele is.

Az **adatok forrását** a külfölddel kapcsolatban álló gazdasági szereplők által az MNB részére nyújtott közvetlen jelentések adják.

4.2.2 Viszonyzatlan tőkeátutalások

Tőketranszferként a beruházási támogatásokat, az ingyenesen juttatott állóeszközöket, illetve azon adósságelendegést számoljuk el, amely az adós és hitelező közötti kölcsönös megállapodás alapján történik. A tőketranszfer a tranzakcióban részt vevő felek reál vagy pénzügyi vagyonának állományát változtatja meg. S bár nem kizárólagos jellemzőjük, de a tőketranszfernek alapvetően nem rendszeres átutalások.

Adatforrás: Az államháztartás esetében a KSH jelentése biztosítja az adatforrást, míg az egyéb szektoroknál a gazdasági szereplők közvetlenül az MNB-nek küldött adatszolgáltatásai.

A tőketranszfernek között kerül elszámolásra az EU-transzfernek azon része, amely felhalmozási/beruházási támogatási céllal érkezik. Az adatok ugyanazon forrásból, ugyanolyan módon állnak elő, mint a másodlagos jövedelmek között elszámolásra kerülő EU-transzfer bevételek. Így az abban a bekezdésben leírtak érvényesek az EU-s tőketranszfer bevételekre is.

4.3 A pénzügyi mérleg és a külfölddel szembeni befektetési pozíció

3. A Pénzügyi mérleg (nettó követelés) (3.1+3.2+3.3+3.4+3.5)

- 3.1. Közvetlentőke-befektetések (nettó követelés)
- 3.2. Portfólióbefektetések (nettó követelés)
- 3.3. Pénzügyi derivatívák és munkavállalói részvényopciók (nettó követelés)
- 3.4. Egyéb befektetések (nettó követelés)
- 3.5. Tartalékeszközök

4. Tévedések és kihagyások egyenlege

A pénzügyi mérleg azt mutatja, hogy a folyó fizetési mérleg és a tőkemérleg együttes aktívuma (**nettó finanszírozási képesség**) milyen pénzügyi eszközök változásában testesül meg, illetve hiányát (**nettó finanszírozási igény**) mely pénzügyi eszközök finanszírozzák. A pénzügyi mérleg funkcionális bontásban tartalmazza a tőkeműveleteket, azaz megkülönbözteti a közvetlentőke-befektetésekhez, a portfólióbefektetésekhez, a pénzügyi derivatívákhoz, az egyéb befektetésekhez és a tartalékeszközökhöz kapcsolódó tranzakciókat. A folyó fizetési mérleg és a tőkemérleg együttes aktívuma/passívuma elméletben megegyezik a pénzügyi mérleg egyenlegével, a gyakorlatban a kettő között általában eltérés mutatkozik, ami statisztikai hibának (NEO) tekinthető.

A pénzügyi mérleg azt mutatja, hogy milyen módon történik a folyó fizetési mérlegben és a tőkemérlegben szereplő tranzakciók finanszírozása. Amennyiben például a folyó fizetési mérleg és a tőkemérleg egyenlege deficités (azaz a finanszírozási képesség negatív, finanszírozási igény lép fel), akkor a pénzügyi mérleg alapján a rezidens gazdaság hitelt vesz fel nem rezidensektől (valamely – esetleg több – pénzügyi instrumentum nettó követelését kell csökkenteni, vagy a tartalékeszközöket kell igénybe venni). Ellenkező esetben, amennyi-

nyiben a folyó fizetési és tőkemérleg egyenlege alapján a nem rezidensekkel szembeni nettó finanszírozási képesség pozitív, akkor a pénzügyi mérleg alapján a rezidens gazdaság ugyanakkora mértékű nettó hitelt nyújtott a nem rezidensek számára.

A fizetésimérleg-módszertan a **tartalékeszközök** közé azon likvid eszközöket sorolja be, amelyek a monetáris hatóság (jegybank) tulajdonában vannak és számára azonnal elérhetőek: fizetési problémák esetén közvetlenül fizetésre fordíthatók, illetve közvetett módon – devizapiaci intervenció útján a nemzeti valuta árfolyamának befolyásolásával – felhasználhatók ezen fizetési nehézségek intenzitásának csökkentésére, vagy ezektől eltérő egyéb célokra szabadon igénybe vehetők. A fizetési mérleg tartalékeszközök nélküli egyenlege mutatja meg, hogy többlet vagy hiány keletkezett a finanszírozásban, és az egyenlegnek megfelelően a tartalékok szintjének változásával áll vissza az egyensúly.

A pénzügyi mérlegen belül a közvetlentőke-befektetések, portfólióbefektetések és egyéb befektetések elkülönítésében fontos szerepe van annak, hogy az ügyletben részt vevő rezidensek és nem rezidensek között közvetlentőke-befektetés viszony áll-e fenn (leegyszerűsítve: egy vállalatcsoportba tartoznak-e vagy sem). Amennyiben igen, akkor a tétel a közvetlentőke-befektetések instrumentumon kerül elszámolásra, míg ellenkező esetben a természete alapján a portfólióbefektetések vagy az egyéb befektetések között.

A **külfölddel szembeni befektetési pozíció** pénzügyi instrumentumok szerinti szerkezete megegyezik a pénzügyi mérleg szerkezetével, és összhangban van a folyó fizetési mérleg befektetések jövedelme kategóriájának csoportosításával. Ezzel biztosítható a forgalmi és állományi adatok közötti összhang, illetve az egyes befektetési kategóriákhoz kapcsolódó jövedelmek konzisztens elszámolása.

A publikált állományi tábla a pénzügyi mérleg struktúrájának megfelelő pénzügyi instrumentumokat tartalmazza:

1. a közvetlentőke-befektetéseket (részeselek; adósság típusú instrumentumok),
2. a portfólióbefektetéseket (részvény és befektetési jegy, hitelviszonyt megtestesítő értékpapír),
3. a pénzügyi derivatívákat és munkavállalói részvényopciókat,
4. az eredeti lejárat szerint bontott egyéb befektetéseket, valamint
5. a tartalékeszközöket (ebből: monetáris arany).

A pénzügyi mérleg instrumentumainak adatforrása a MNB által előírt adatgyűjtések, valamint becslések, ezért ezek esetében az MNB fizetésimérleg-statisztikájának normál revíziós politikája az irányadó.

4.3.1 Közvetlentőke-befektetések

A **közvetlentőke-befektetési viszony keretrendszerében** a szavazati erőben való részesedés a közvetlentőke-befektetés kapcsolat kritériuma, így a közvetlentőke-befektetések között csak ezen kritériumrendszernek megfelelő partnerek közötti forgalmak és pozíciók kerülnek elszámolásra. A keretrendszer részletes leírását lásd az 5. fejezet 2. mellékletében.

A fizetésimérleg-statisztika standard prezentációja a közvetlentőke-befektetéseknél is a követelés-tartozás szerinti megbontás, amit kiegészít a közvetlentőke-befektetés adatoknál a befektetés iránya szerinti megbontás. A kétféle megbontás részletes ismertetése a közvetlentőke-befektetés keretrendszer részeként az 5. fejezet 2. mellékletében kerül ismertetésre.

Közvetlentőke-befektetések követelés-tartozás szerinti megbontása:

3.1. Közvetlentőke-befektetések, nettó követelés

3.1.k. Közvetlentőke-befektetések, követelések összesen

3.1.1.k. Részesedések

3.1.1.1.k. Részvény és egyéb részesedés

3.1.1.2.k. Jövedelmek újrabefektetése

3.1.2.k. Adósság típusú instrumentumok

3.1.t. Közvetlentőke-befektetések, tartozások összesen

3.1.1.t. Részesedések

3.1.1.1.t. Részvény és egyéb részesedés

3.1.1.2.t. Jövedelmek újrabefektetése

3.1.2.t. Adósság típusú instrumentumok

A két bemutatás közötti különbség az, hogy míg a követelés-tartozás bontásnál aggregálásra kerül minden követelés és tartozás, addig a befektetés iránya szerinti megbontásban a befektetési irányokkal ellentétes irányú tőke mozgások, mint a kereszttulajdonlás, vagy társvállalati tőke mozgások csökkentik a nettó befektetés nagyságát.

Közvetlentőke-befektetések befektetések iránya szerinti megbontás:

3.1. Közvetlentőke-befektetések, nettó követelés

3.1.ki Közvetlentőke-befektetések külföldön

3.1.1.ki Részesedések

3.1.1.1.ki Részvény és egyéb részesedés, egyenleg – csak tranzakciók

3.1.1.2.ki Jövedelmek újrabefektetése – csak tranzakciók

3.1.2.ki Adósság típusú instrumentumok

3.1.2.1.ki Adósság típusú instrumentumok, követelés

3.1.2.2.ki Adósság típusú instrumentumok, tartozás

3.1.be Közvetlentőke-befektetések Magyarországon

3.1.1.be Részesedések

3.1.1.1.be Részvény és egyéb részesedés, egyenleg – csak tranzakciók

3.1.1.2.be Jövedelmek újrabefektetése – csak tranzakciók

3.1.2.be Adósság típusú instrumentumok

3.1.2.1.be Adósság típusú instrumentumok, követelés

3.1.2.2.be Adósság típusú instrumentumok, tartozás

4.3.1.1 Részesedések

4.3.1.1.1 Részvény és egyéb részesedések

- *Közvetlentőke-befektetések külföldön részesedés* forgalomként számoljuk el a rezidens befektető külföldi vállalatban történő jegyzett tőke és tőketartalék emelését, illetve csökkentését, továbbá, ha a rezidens befektető nem rezidens társaságban részesedést szerez vagy értékesít.

Itt kerül publikálásra a nem rezidens érdekeltség rezidens befektetőben történő 10% alatti részesedés-szerzése és -értékesítése is (kereszttulajdonlás).

A kapott kiugró osztalék miatti tőke kivonásokat is ezen a fizetési mérleg soron rögzítjük.

A rezidensek külföldi ingatlanszerzése és -értékesítése is itt került elszámolásra.

- *Közvetlentőke-befektetések Magyarországon* részesedés forgalomként számoljuk el a külföldi befektető Magyarországon létrehozott vállalatban történő jegyzett tőke és tőketartalék emelését, illetve csökkentését, a lekötött tartalékba történő pótbefizetést és annak visszafizetését, továbbá, ha a külföldi befektető rezidens társaságban részesedést szerez vagy értékesít.

Itt kerül publikálásra a magyarországi vállalat külföldi befektetőben történő 10% alatti részesedésszerzése és -értékesítése is (kereszttulajdonlás).

A fizetett kiugró osztalék miatti tőke kivonásokat is ezen a fizetési mérleg soron rögzítjük.

Szintén itt kerül elszámolásra a nem rezidensek magyarországi nem kereskedelmi ingatlanszerzése és értékesítése. A külföldi befektetők közötti tulajdonoscserét bruttó módon rögzítjük, a vásárlónál tőkebefektetést, az eladónál tőke kivonást számolunk el. A tranzakciónak a részesedések egyenlegére nincs hatása.

- A vállalatcsoporton belüli adósságelengedéseket is a közvetlentőke-befektetések részesedések soron számoljuk el.
- A határon átnyúló egyesülések során tranzakcióval kerül átvétel/átadásra az átalakulás során átvett/átadott állomány.

A részesedés követelés és tartozás **állományok** értékelése a tőzsdei vállalatok esetében piaci értéken történik, a nem tőzsdei vállalatok esetén az értékelés alapja a rezidensek külföldi befektetésénél a külföldi vállalkozás, a nem rezidensek magyarországi befektetésénél pedig a magyar vállalkozás mérlegében szereplő saját tőke. Az állományokban év végén a negatív saját tőke lecserélésre kerül 0-ra.

Adatforrás: közvetlentőke-befektetések *részesedések* tranzakciós adatai havi és negyedéves adatszolgáltatói kérdőíveken, míg az állományi adatok éves kérdőíven alapulnak. Az állományi adatok az éves kérdőívek beérkezéséig a korábbi időszaki állomány és a forgalmak összegzéséből állnak elő. Az éves kérdőívek alapján tranzakciós adatok becslésére is sor kerül.

A kérdőívek alapján előálló adatok kiegészítései:

- A külföldiek magyarországi részesedések formájában megvalósult befektetések állományát, korrigált adózott eredményét és osztalékát teljeskörűsítjük azon cégek adataival, amelyek esetén a társasági adóbevallás adatbázisában a nem rezidens tulajdoni hányad eléri a 10%-ot, de a cég nem küldött éves kérdőívet.
- A magyarok külföldi befektetéseinél 2020-tól a kérdőívből származó állományi adatok teljeskörűsítésre kerülnek szintén a társasági adóbevallások alapján.
- A háztartások külföldi részesedésszerzése, adózott eredménye, osztaléka és állománya a személyi jövedelemadó-bevallásokon alapuló becsléssel kerül meghatározásra.
- A nem rezidensek hazai nem üzleti célú ingatlanvásárlásait a NAV nem üzleti célú ingatlan adásvételeket tartalmazó adatbázisa alapján becsljük, a vásárlások esetén 2016-tól, az eladások esetén pedig 2019-től, melyet visszavezettünk 2008-ig. A számbavétel minden nem rezidens eladást és vásárlást tartalmaz a tulajdonszerzés arányában, így a nem rezidensek egymás közötti adásvételei a közvetlentőke-befektetések általános elszámolási elvei alapján mind a bevétel, mind a kiadás oldalon elszámolásra kerülnek. A forgalmakból görgetett állományokat átértékeljük az EUROSTAT honlapján közzétett magyarországi lakás árindexszel.

4.3.1.1.2 Jövedelmek újrabefektetése

A *közvetlentőke-befektetések külföldön* jövedelmek újrabefektetése egyenlegként kimutatott értéke megegyezik a folyó fizetési mérlegben bevételként elszámolt újrabefektetett jövedelemmel, míg a *közvetlentőke-befektetések Magyarországon jövedelmek újrabefektetése* egyenlegének értéke a folyó fizetési mérlegben kiadásként elszámolt újrabefektetett jövedelemmel egyezik meg.

Jövedelmek újrabefektetését csak a 10%-ot elérő vagy meghaladó szavazati jog után kell elszámolni, sem a társvállalatok közötti kapcsolatokban, sem a kereszttulajdonlás esetén nem kell újrabefektetett jövedelmet elszámolni.

Az állományi statisztikákban a jövedelmek újrabefektetését érintő, az adózott eredmény nagyságát korrigáló COPC korrekcióval azonos összegben, de ellentétes előjellel a részesedéseken árváltozást, deviza árfolyamváltozást vagy egyéb állományváltozást számolunk el a korrekció típusától függően.

Adatforrás: A jövedelmek újrabefektetésében elszámolt *korrigált adózott eredmény* komponensére az éves vállalati beszámolók alapján készülő éves adatszolgáltatásokból van adat a tárgyévet követő szeptember végére, amelyet a társasági adóbevallások és éves beszámolók alapján teljeskörűsítünk, és amely az éves adatszolgáltatások beérkezéséig - tárgyévet követő év szeptember végéig - becsült adat.

4.3.1.2 Az adósság típusú instrumentumok

Az elnevezés azt jelöli, hogy itt az ügyletek vállalatcsoporton belüli adósságot keletkeztetnek: azaz tartalmazza a hiteleket, hitelviszonyt megtestesítő értékpapírokat (de már nem csak a tulajdonosi hiteleket, hanem a közvetlentőke-befektetési viszonyon – vállalatcsoporton – belüli csoporttagok közötti hiteleket is). Ide soroljuk továbbá az osztalék miatti követeléseket és tartozásokat, a vállalatcsoporton belüli napi pénzügyi elszámolások keretében mozgó rövid lejáratú pénzeket (cash-pooling, zero balancing), a kereskedelmi hiteleket és a befizetett, de be nem jegyzett tőke miatti tartozásokat és követeléseket is.⁴

A hitelintézetek és egyéb pénzügyi közvetítők anyavállalataikkal, illetve leányvállalataikkal szembeni követeléseik és tartozásai 2008-tól kezdve nem a közvetlentőke-befektetések, hanem az egyéb befektetések között kerülnek elszámolásra a BPM6 alapján.

A nem rezidensekkel szembeni adósság típusú követeléseket és tartozásokat a statisztikákban felhalmozott kamatokat is tartalmazó névértéken (értékvesztés nélkül) mutatjuk ki.

Adatforrás: Az *adósság típusú instrumentumoknál* a forgalmi és állományi adatok a havi és a negyedéves kérdőívek alapján állnak elő. A negyedéves kérdőívet kitöltők mintájába értékhatár alapján kerülnek be a vállalatok.

A nemzetközi módszertani ajánlásoknak megfelelően a publikált közvetlentőke-befektetés adatok **ágazati bontása** egységesen – a tranzakciónál és az állományoknál is – a befektetések ágazatát jelenti (azaz a külföldiek magyarországi befektetéseinél a magyar fél tevékenysége alapján történik a besorolás, míg a magyarok külföldi befektetéseinél a külföldi leányvállalatok tevékenysége szerinti az ágazati bontás).

⁴ Az adósság típusú instrumentumok tartalmának bővülése: 1995-től az anya- és leányvállalatok közötti – alaptőkéktől független – egyéb hitelkapcsolatokat tartalmazták. 2002-től a vállalatcsoporton belüli elszámolóközponttal szembeni pénzmozgások is e soron kerülnek kimutatásra. 2008-tól pedig a vállalatcsoporton belüli, egyéb cégcsoporttagokkal kapcsolatos követelések és tartozások teljes egészében itt kerülnek számbavételre.

A közvetlentőke-befektetésekhez kapcsolódik nagyrészt a **speciális célú vállalatok (SCV) tevékenysége**⁵, **Magyarországon fontos ezek elkülönítése**. Az MNB 2006-tól publikálja a fizetési mérleg – és benne a közvetlentőke-befektetés – adatokat SCV-k nélkül, illetve SCV-ekkel, ez ma már a standard megbontás része.

4.3.1.3 Kiegészítő bontások

Az MNB a közvetlentőke-befektetés adatok elemezhetősége érdekében kiegészítő bontásokat tesz közzé.

- Az **átfolyó tőke és az eszközportfólió átrendezés** két olyan jelenség, amely az SCV-k nélküli vállalati körön belül okoz torzítást az adatokban bizonyos években. Magyarország esetében a magyar gazdaság kis méretéből és egy-egy multinacionális vállalat nagyságából következően ezen vállalatok tőkeáthelyezési tranzakcióinak nagysága egyes elszigetelt időszakokban nagy mértékben torzítja az adatokat.

Átfolyó tőkének egy nemzetközi vállalatcsoporton belüli olyan tranzakciókat nevezünk, amelyek átáramlanak a gazdaságon anélkül, hogy hatással lennének rá, ugyanakkor az érintett vállalatok tulajdonosi szerkezetük és Magyarországon folytatott tevékenységük alapján nem minősíthetők speciális célúnak (SCV). Miközben e vállalatoknak egyébként van a magyar gazdasági teljesítmény szempontjából releváns tevékenysége, ezek az átfolyó tőke tranzakciók nem magyarországi fejlesztéseket, beruházásokat, egyéb tevékenységeket finanszíroznak, torzítva a közvetlentőke-befektetések egyes összetevőiről készített statisztikákat.⁶

Átfolyó tőkeként kerül többek között kimutatásra, ha egy magyar vállalat külföldi befektetőtől kapott részvény és egyéb részesedés befektetését külföldi érdekeltség megszerzésére, létrehozására, tőkeemelésére fordítja, vagy a részvény és egyéb részesedés formájában a külföldi befektetőtől kapott forrásból hitelt helyez ki külföldre. Itt kerül kimutatásra a külföldi befektetőktől, egyéb vállalatcsoport tagoktól kapott hiteltől történő külföldi részesedésszerzés, vagy a külföldi leányvállalathoz, külföldi vállalatcsoport taghoz történő hitelkihelyezés is. Nem tekintjük átfolyó tőkének a külföldi hiteltartozás/követelés átváltását tőkeemelésre, vagy tőkeemelésből külföldi hiteltartozás/követelés visszafizetését, külföldi vevő követelések, szállítói tartozások rendezését, továbbá a külfölddel kapcsolatos eszközportfólió átrendezését (hitelkövetelés helyett részvénykövetelés).

2008-ig visszamenően publikáljuk az átfolyó tőke és eszközportfólió átrendezés tranzakciókat, illetve az ezektől megtisztított közvetlentőke-befektetés adatokat (ugyanakkor az állományok továbbra is tartalmazzák ezek hatásait). <https://statisztika.mnb.hu/publikacios-temak/fizetesi-merleg-es-kapcsolodo-statisztikak/kozvetlentoke-befektetesek/atfolyo-toketol-es-eszkozportfolio-atrendezestol-megtisztított-forgalmak>

Nemzetközileg nincs egységes definíciója, valamint egységes módszer az ilyen kiugró nagyságú, a hazai gazdasághoz nem kapcsolódó tranzakciók kezelésére.

- A nemzetközi módszertan szerint ajánlott elkülöníteni a **határon átnyúló egyesüléseket és felvásárlásokat** (mergers and acquisitions – M&A). E tranzakciók következményeként nem keletkezik új tőke a gazdaságban, hanem az eddigi tőkebefektetéseknek lesz új tulajdonosa. 2013-tól áll rendelkezésre ez a bontás, az MNB honlapon elérhető az adatok

⁵ A speciális célú vállalatok fogalmáról, elkülönítésükről a statisztikában lásd az 1. mellékletet.

⁶ Ezzel megnövelik a külföldiek magyarországi befektetéseinek és a magyarok külföldi befektetéseinek értékét, vagy egy befektetési irányon belül a részvény és egyéb részesedés és az adósságtípusú instrumentumok értékét.

<https://statisztika.mnb.hu/timeseries/MegtisztítottFdiForgalmakEurHu.xlsx>

- **A közvetlentőke-befektetések Magyarországon állományának megbontása a végső befektető országa szerint**

A nemzetközi statisztikai módszertani ajánlások (BPM6, BMD4) standard bontása jelenleg a közvetlentőke-befektetések állományi, forgalmi és jövedelem adatainak országbontását a **közvetlen** befektető, illetve befektetés országa alapján publikálja. Ez a standard bontás (közvetlen partnerország) nem tud választ adni azokra a hazai és nemzetközi elemzők által keresett kérdésekre, hogy végső soron honnan hova irányulnak a tőkebefektetések. Nemzetközi szinten is növekvő igény jelentkezik a külföldi befektetések állományának végső befektető szerinti megbontására. A végső befektető országa szerinti bontást az MNB 15 hónapos követési idővel (T+15 hónap) a márciusi adatközlésnél teszi közzé. A 2014-es vonatkozó időszaktól a publikációban külön tábla érhető el a speciális vállalatok nélküli, és speciális célú vállalatokkal együttes adatokra.

Magyarországon a **külföldiek magyarországi közvetlentőke-befektetés állományának végső befektető országa szerinti kiegészítő bontás** előállításához az MNB a WTA (winner takes all) megközelítést alkalmazza. Ez a bontás a **külföldiek magyarországi közvetlentőke-befektetés állományát** a standard **bontás szerint a** közvetlen befektető országáról átcsoportosítja a rezidens gazdálkodó egység végső befektetőjére (ultimate controlling parent - UCP), az értéket változatlanul hagyva. A közvetlen befektetők számától függetlenül a rezidens vállalkozás teljes közvetlen külföldi befektetését az egyetlen, a többségi tulajdonosi lánc tetején található végső ellenőrzést gyakorló anyavállalathoz allokalja. Ellentétben a közvetlen partnert figyelembe vevő standard országbontással a **végső befektető országa lehet Magyarország is**. (Amennyiben a végső befektető – legalábbis egy ideig – ismeretlen, az állomány a közvetlen befektetőre kerül allokalásra.)

Az adatok elérhetők: <https://statisztika.mnb.hu/publikacios-temak/fizetesi-merleg-es-kapcsolodo-statisztikak/kozvetlentoke-befektetesek/vegso-befekteto-szerinti-allomany>

4.3.2 *Portfólióbefektetések*

3.2. Portfólióbefektetések

3.2.1. Részvény és befektetési jegy

3.2.1.1. Részvény

3.2.1.2. Befektetési jegy

3.2.2. Hitelviszonyt megtestesítő értékpapír

3.2.2.1. Egy évnél nem hosszabb lejáratú

3.2.2.2. Éven túli lejáratú

A **portfólióbefektetések** kategóriája a tőzsdéken és egyéb pénzügyi piacokon forgalmazott értékpapírokat tartalmazza (a közvetlentőke-befektetésen belül elszámolt és a tartalékeszközök részét képező forgatható pénzügyi eszközök kivételével).

A követelések között a nem rezidensek által kibocsátott, a tartozások között pedig a rezidensek által kibocsátott értékpapírokat szerepeltetjük, függetlenül attól, hogy a kibocsátás hazai vagy külföldi piacon történt-e. A publikációban a rezidens szektor szerinti bontás az értékpapír követelés tulajdonosát, illetve az értékpapír tartozás kibocsátóját mutatja.

A repó típusú ügyletek keretében átmeneti időre tulajdonost váltó értékpapírok letéti tulajdonosuk helyett közgazdasági tulajdonosuknál kerülnek elszámolásra, azaz ilyen esetben a portfólióbefektetés helyett az egyéb befektetések között mutatunk ki hitel követelés vagy tartozás állományt és tranzakciót.

A részvény és befektetési jegy soron a 10% alatti, nem vállalatcsoporttal szemben fennálló tőzsdei és nem tőzsdei részvényeket, valamint – százalékos határtól függetlenül – a pénzügyi és nem pénzügyi alapok befektetési jegyeit mutatjuk ki.

A hitelviszonyt megtestesítő értékpapírokat eredeti lejáratuk szerint egy évnél nem hosszabb lejáratú (pl. kincstárjegyek, rövid lejáratú kötvények) és éven túli lejáratú (pl. kötvények, jelzáloglevelek) papírokra bontjuk.

Adatforrás: Az adatok elsődleges forrása az MNB értékpapír-statisztikája, amely a magyar letétkezelők és közvetlen vállalati kérdőívek jelentései alapján értékpapíronként figyeli meg a külföldi tulajdonban levő magyar, illetve a magyar tulajdonban levő külföldi értékpapír állományokat. A letéti adatok kiegészülnek a rezidens tulajdonosok külföldön letétkezelt értékpapírjainak állományáról szóló jelentésekből származó információkkal. A tranzakciók az állományváltozásból számolódnak, az ár- és árfolyamváltozások hatásának kiszűrésével.

A váltók megfigyelése a fizetésimérleg-adatgyűjtésekből, közvetlen vállalati kérdőívek segítségével történik.

A háztartások külföldi értékpapír-tulajdona esetében – a háztartások közvetlen háztartási megkérdezésének hiányában – csak a belföldi letétkezelőknél megjelenő értékpapír-követelésekről van jelentett pontos információ, ezért a külföldön letétkezelt vagy egyéb módon őrzött értékpapírok állományát és forgalmát becsléssel egészítjük ki.

Revízió: Az értékpapír-statisztika felülvizsgálatához igazodik, ahol idősorok módszertani okokból fakadó revíziójára évente egyszer, a szeptemberi adatközléskor kerül sor.

4.3.3 Pénzügyi derivatívák és munkavállalói részvényopciók

3.3. Pénzügyi derivatívák és munkavállalói részvényopciók

3.3.k Követelések

3.3.t Tartozások

A pénzügyi derivatívák alatt a pénzügyi instrumentumokra, valamint a tőzsdei árukra vonatkozó elszámolási (azaz nettó módon, a két ár különbségében rendezendő) és leszállítási (az eszköz átadásával teljesülő), valamint az egyéb árukra és mögöttesekre (pénzügyi és nem pénzügyi változókra) vonatkozó elszámolási típusú határidős és opciós ügyletek, valamint swap ügyletek és ezek további származékai értendők. Az értéke az alapul szolgáló eszköz teljesítményétől függ. A referenciaeszköztől (a mögöttes eszköztől) való függés a pénzügyi származékos ügyletek kulcsfontosságú jellemzője. A referenciaeszköz lehet pénzügyi vagy nem pénzügyi eszköz, kamatláb, más származékos ügylet vagy két ár közötti különbség. A származékos szerződés hivatkozhat indexre, árkosárra vagy egyéb tételekre is.

A munkavállalói részvényopciók a hazai fizetési mérleg szempontjából elhanyagolható mértékűek.

Pénzügyi derivatíva-követelésként számoljuk el a vásárolt opcióért fizetett prémiumot, a pozíció kiértékeléskor pozitív értéket mutató derivatívákkal kapcsolatos tranzakciókat, a pozitív értékű derivatív pozíció végleges lezárása miatti tranzakciókat és a vásárolt opció érvényesítése folytán kapott összeget.

Pénzügyi derivatíva-tartozásként mutatjuk ki a kiírt opcióért kapott prémiumot, a pozíció kiértékeléskor negatív értéket mutató derivatívákkal kapcsolatos tranzakciókat, a negatív értékű derivatív pozíció végleges lezárása miatti tranzakciókat és a kiírt opció érvényesítése folytán fizetett összegeket.

Nyitott határidős ügylet esetén követelést kell kimutatni, ha az időszak végén érvényes piaci áron történő lezárásakor a derivatív pozíció értéke pozitív lenne, s tartozást, ha negatív. Az opció lejártáig az opció jogsultja mindig követelést mutat ki, míg az opció kiírója tartozást.

A derivatívák esetében a pozitív és negatív értékű pozíciókhoz (követelés és tartozás) kapcsolódó tranzakciók egyenlegét külön, szektoros bontásban jelenítjük meg a publikációkban.

Adatforrás: Az adatok forrását a gazdasági szereplők saját állományaira és tranzakcióira vonatkozó jelentések képezik. 2008-tól az egyéb szektorok nem rezidensekkel szemben fennálló derivatíva követelései és tartozásai tartalmazzák a pénzügyi alapok nélküli befektetési alapok összesített mérlegadataiból becsült tranzakciókat is. Az államháztartás, a hitelintézetek és az MNB a pénzügyi derivatíva állományokat már korábban is az ügyletek piaci áron történő kiértékelése alapján jelentették. Az egyéb szektorok pénzügyi derivatíva pozícióinak értékéről 2008-tól rendelkezünk hasonló információval.

4.3.4 Egyéb befektetések

3.4. Egyéb befektetések

3.4.1. Egyéb részesedés

3.4.2. Készpénz és betét

3.4.3. Hitelek

3.4.4. Biztosítás, nyugdíj és standardizált garanciák

3.4.5. Kereskedelmi hitelek

3.4.6. Egyéb

3.4.7. Különleges lehívási jogok (SDR allokáció miatti tartozás) – csak a tartozásoknál

Az egyéb befektetések a közvetlentőke-befektetések, a portfólióbefektetések, illetve a tartalékeszközök közé be nem sorolt pénzügyi instrumentumokat tartalmazzák rezidens szektorok szerinti bontásban.

Az **egyéb részesedések** közül a 10% alatti vállalatcsoporton belüli részesedéseket a közvetlentőke-befektetések között, míg a vállalatcsoporton kívüli, nem értékpapírban megtestesülő részesedéseket, továbbá a nemzetközi szervezetekben lévő tulajdoni hányadot az egyéb befektetések között mutatjuk ki.

A betéteket, hiteleket, kereskedelmi hiteleket és egyéb követeléseket vagy tartozásokat eredeti lejáratuk szerint egy évnél nem hosszabb és éven túli kategóriákra bontjuk. A **betétek** között szerepelnek a folyószámlák, lekötött és egyéb betétek, a **hitelek** között mutatjuk ki a pénzkölcsönök mellett a pénzügyi lízing és repó ügyleteket is. A hitelek, betétek állománya a módszertani előírásoknak megfelelően névértéken vannak nyilvántartva.

A BPM6 módszertannal bevezetett **biztosítás, nyugdíj és standardizált garanciák** sorokon a különböző biztosítástechnikai tartalékok, a nyugdíjalapokkal szemben fennálló követelések és kötelezettségek, valamint a standardizált garanciák tartaléka jelenik meg.

A **kereskedelmi hitel** követelések és tartozások az áruk és szolgáltatások halasztott fizetéseit, illetve az előre- és előlegfizetéseket tartalmazzák. Követelések az exporthoz kapcsolódó halasztott fizetések, valamint a szállítóknak történt előre- és előlegfizetések, tartozások a szállítókkal szembeni halasztott fizetések és a vevők előre- és előlegfizetései.

Az **egyéb követelések, tartozások** között az árukon és szolgáltatásokon kívül keletkezett úton lévő tételeket mutatjuk ki. Itt szerepelnek az EU-transzferek eredményszemléletű elszámolása miatt keletkezett követelések és tartozások is.

A 3.4.2. soron szereplő **Készpénz** (valutakészlet) csak a követelések, a 3.4.7. **Különleges lehívási jogok** (SDR allokáció miatti tartozás) csak a tartozások között szerepelhet.

Adatforrás: Az adatok forrását a külfölddel kapcsolatban álló gazdasági szereplők közvetlen jelentései biztosítják, melyet különböző becslések egészítenek ki. Az egy évnél nem hosszabb lejáratú betéti követelések adatait kiegészítjük a pénzügyi alapok nélküli befektetési alapok összesített mérlegadatai alapján.

A befektetési alapok külföldi üzletrész állományának és forgalmának elszámolása a fizetési mérlegben 2022. januártól történik a befektetési alapok mérlegének felhasználásával.

A háztartások esetében a külföldi jegybankok monetáris statisztikájában, a BIS banki adatátadásban és a NAV adatcserés számlaállományokban szereplő, magyar háztartások hitel- és betét állományára vonatkozó adatok felhasználásával becsült adatok állnak rendelkezésre. A háztartások külföldi nyugdíjbiztosítási tartalékaira vonatkozó becslés alapja a háztartási vagyonelemzés.

4.3.5 Tartalékeszközök

3.5 Tartalékeszközök

3.5.1.k. Monetáris arany

3.5.2.k. SDR

3.5.3.k. Tartalékpozíció a Nemzetközi Valutaalpnál (RPF)

3.5.4.k. Készpénz és betét

3.5.5.k. Értékpapírok

3.5.6.k. Egyéb tartalékeszközök

A tartalékeszközök a jegybank azon nem rezidensekkel szembeni likvid devizaeszközeit tartalmazzák, amelyeket fizetési problémák esetén közvetlenül felhasználhat, illetve közvetett módon a devizapiaci intervenció keretében a nemzeti valuta árfolyamának befolyásolására fordíthat, vagy ezektől eltérő egyéb célokra szabadon igénybe vehet.

A tartalékeszközök a nemzetközi módszertannak megfelelően tartalmazzák

- a monetáris aranyat, ezen belül a tömbaranyat és a nem allokált aranyszámlákat,
- az SDR-t,
- az IMF-fel szembeni tartalékpozíciót,
- a különböző likvid devizaköveteléseket (valuta, folyószámla, likvid betétek, értékpapírok és egyéb tartalékba sorolható eszközök).

A tartalékváltozás az értékpapírok esetében az átértékelődéstől és egyéb állományváltozástól megtisztított állományváltozás alapján számítódik, míg a folyószámla, monetáris arany, SDR, betét, egyéb követelések esetében a tranzakciók egyenlege az MNB által közvetlenül jelentett adat. Az aranyat és az értékpapírokat is piaci értéken publikáljuk.

Az **adatok forrása** az MNB mérlege, illetve értékpapír-statisztikája.

5. Mellékletek

5.1 A speciális célú vállalatok fogalma, elkülönítése

A **speciális célú vállalatok** (SCV-k) multinacionális vállalatcsoportokba tartozó leányvállalatok, amelyek tevékenységüket alapvetően külföldön folytatják, a hazai gazdasághoz való kapcsolódásuk elhanyagolható. Elsősorban pénzügyi források vállalatcsoporton belüli közvetítésében érintettek, a rajtuk keresztül folyó pénzek irányát és nagyságát anyavállalataik szabályozzák. A befektetéseiknek nem a hazai közvetlentőke-befektetések a tényleges célpontjai: a különböző pénzügyi instrumentumokon megjelenő nettó befektetésük hosszabb periódust tekintve közel nulla. Ugyanakkor nagy összegeket mozgatnak rajtuk keresztül, így a tranzakcióik elszámolása különösen a pénzügyi mérleg bruttó szárait növeli meg, ezzel torzítva a nemzetgazdaság pénzügyi folyamatait leíró statisztikákat.

Magyarországon az MNB 2006. január óta állítja össze külön a speciális célú vállalatokkal együtt és a speciális célú vállalatok nélkül a fizetési mérleget és a hozzá kapcsolódó állományi statisztikákat az SCV-k torzító hatásának kiküszöbölésére. Az MNB statisztikai közleményeiben és elemzéseiben az SCV nélküli adatokat vizsgálja.

A BPM6 nemzetközi módszertan keretében a közvetlentőke-befektetés adatokon belül kellett elkülöníteni az SCV-k adatait. Az Eurostat és OECD FDI adatszolgáltatásokban is külön kell közölni a speciális célú vállalatokra vonatkozó adatokat. 2020-ban az IMF vezetésével egy nemzetközileg elfogadott SCV definíció kialakítására került sor. Célja egy átfogó nemzetközi adatgyűjtés elindítása volt, a statisztikákból hiányzó, összehasonlítható SCV adatok minél teljesebb körű begyűjtése. Az IMF 2022-től a honlapján teszi közzé az SCV adatokat. Az ECB tagországainak rendeletben írta elő az SCV adatokra vonatkozó adatszolgáltatást, 2024. áprilistól teszi elérhetővé honlapján ezeket az adatokat.

2021-ben került sor Magyarországon a nemzetközileg elfogadott SCV definíció implementálására. Az IMF BOPCOM által nemzetközileg elfogadott SCV definíció⁷ a korábbinál tágabban értelmezi az SCV-ket, ami egyrészt a külfölddel való kizárólagos kapcsolat helyett többségi vagy döntő mértékű kapcsolatot jelent, másrészt a megfigyelt tevékenységet nem korlátozza a passzív pénzügyi tevékenységre. Ennek alapja, hogy a hagyományos pénzügyi SCV-k mellett elterjedtek a nem pénzügyi vállalatok szektorába sorolt speciális célú vállalatok is, amelyek többek között a szellemi tulajdonjogokkal rendelkező és díjak/jogdíjak beszedésével foglalkozó társaságok, a közvetítő kereskedelemben, vagy a zártkörű operatív lízingben részt vevő cégek. Ezek az SCV-k jelentős nem pénzügyi eszközöket is tartanak a mérlegükben, ellentétben a korábbi hagyományos SCV-kkel, amelyek szinte kizárólag pénzügyi eszközökkel rendelkeztek.

2021-et követően alkalmazott hazai SCV kritériumok:

1. Magyarországon bejegyzett gazdasági társaság.
2. A foglalkoztatottak létszáma maximum 5 fő. A mérlegfőösszeg (bármilyen állomány) milliárd forintos nagyságrendű – üres és nagy vállalatokról van szó.

⁷ Az IMF speciális célú vállalatokat azonosító definíciója: Egy speciális célú vállalat rezidens, formálisan bejegyzett jogi egység, amely intézményi egységként elismert. Minimális fizikai jelenléttel bír: a foglalkoztatottak létszáma maximum 5 fő, a fizikai termelése (physical production) 0 vagy minimális az adott országban. Közvetlenül vagy közvetetten külföldiek tulajdonában van. Azért hozták létre, hogy a hazai környezet nyújtotta speciális előnyöket kihasználja azzal a céllal, hogy a tulajdonos(ok)nak hozzáférést biztosítson a tőkepiacokhoz vagy kifinomult pénzügyi szolgáltatásokhoz; a tulajdonosok elkülönítése a pénzügyi kockázatoktól; és/vagy csökkentsék a szabályozási és adóterhet; és/vagy ügyleteik és tulajdonosaik bizalmas kezelése. A speciális célú vállalatok többnyire nem rezidensekkel állnak kapcsolatban, és a mérlegük nagy része jellemzően határokon átnyúló követelésekből és kötelezettségekből áll.

3. A főtevékenység jellemzően passzív pénzügyi (6420 – holding, 6492 – kölcsönzés, 6499 – egyéb pénzügyi, esetleg 7010 – üzletvezetés), illetve passzív közvetítői (4600 – nagykereskedelmi, 6800 – ingatlanokkal kapcsolatos, 7700 – kölcsönzési /különösen 7740 – immateriális javak kölcsönzése/, esetleg 8299 – egyéb szolgáltatás) – a korábbi „off-shore jellegű” tevékenységre utaló vállalatnév kritériuma helyett.
4. Kevés fajta eszköz és kötelezettség van csak a mérlegben, ezek a vállalatcsoporthoz kötődnek vagy kevés külső partnerrel szemben állnak fent, a bevételek és a kiadások is vállalatcsoporton belüliek vagy néhány külső partnerrel lehetnek csak kapcsolatosak – zártkörű tevékenység, a cég nem áll kapcsolatban a piaccal.
5. Árbevételre vonatkozó feltételek:
 - a) Az éves árbevétel 0, illetve maximum 500 millió forint, a mérlegben döntően pénzügyi eszközök vannak, a tevékenység pedig passzív pénzügyi – ekkor holding (6420) vagy egyéb passzív pénzügyi (csoportfinanszírozó, 6492, 6499) vállalatról van szó és pénzügyi SCV lehet a későbbi feltételek szerint.
 - b) A mérlegben nem pénzügyi eszközök is vannak, amelyek „gazdasági tulajdonosa” nem a vállalat és így a tevékenység passzív közvetítő jellegű (immateriális javak vagy tárgyi eszközök kölcsönzése), továbbá az éves árbevétel jelentős (milliárd forintos) – ekkor holding jellegű a vállalat, ha önálló intézmény (6420), és pénzügyi SCV is lehet a későbbiek szerint.
 - c) A mérlegben nincsenek nem pénzügyi eszközök, de az éves árbevétel jelentős (milliárd forintos), mert a vállalat közvetítő kereskedelmet folytat – szintén pénzügyi SCV is lehet a későbbi feltételek szerint.
6. A társaság közvetlenül vagy közvetett módon külföldi irányítás alatt áll – szükséges feltétel az SCV minősítéshez.
7. A vállalat pénzügyi eszközei és forrásai döntően (90% felett) külfölddel szemben állnak fent, illetve a bevételei és kiadásai (ha számottevőek) döntően külföldről származnak, illetve külföldre irányulnak – ezáltal lesz SCV a passzív pénzügyi vagy egyéb közvetítő, nem csak zártkörű pénzügyi közvetítő vagy nullázandó, konszolidálandó szervezet.

A rezidens vállalatokon belül a speciális célú vállalatok körének meghatározását az MNB a KSH-val közösen végzi.

5.2 A közvetlentőke-befektetés viszony fogalma

A fizetési mérleg instrumentumonkénti bontásában az ügylet típusa mellett fontos szerepet tölt be, hogy az ügyletekben résztvevő vállalatok között milyen viszony áll fenn, amely alapján elkülönítjük a közvetlentőke-befektetéseket a portfólió- és egyéb befektetéseket.

A közvetlentőke-befektetési viszony keretrendszerében a szavazati erőben való részesedés a közvetlentőke-befektetés kapcsolat kritériuma. A közvetlentőke kapcsolat meghatározásában az irányítás/ellenőrzés (50% feletti részesedés), a befolyás (10-50% közötti részesedés) alkotja a keretrendszert, amely kiterjed a tulajdonosi láncok közötti kapcsolatokra is. Ha egy vagy több tulajdonosi lánc ered egy közös befektetőtől, akkor az összes lánc összes vállalata között közvetlentőke-befektetési viszony áll fenn, egy vállalatcsoportba tartoznak.

A szereplők:

- **külföldi közvetlen befektető (anyavállalat):** az egyik gazdaságban rezidens szervezet (intézményi egység), amely **közvetlenül** megszerezte egy másik gazdaságban rezidens társaság (vállalkozás) szavazati jogának legalább 10%-át;

- **külföldi közvetett befektető:** olyan nem rezidens vállalat, amely **közvetve** ellenőrzéssel rendelkezik egy rezidens vállalat felett;
- **külföldi közvetlen befektetés (leányvállalat):** az egyik gazdaságban rezidens vállalkozás, amelyben egy másik gazdaságban rezidens befektető közvetlenül szavazati jogának legalább 10%-át birtokolja;
- **külföldi közvetett befektetés:** olyan nem rezidens vállalat, amelyben **közvetve** ellenőrzéssel rendelkezik a rezidens vállalat;
- **társvállalat:** azon nem rezidens vállalat, amely ugyanazon közvetlen vagy közvetett befektető vállalat, végső befektető ellenőrzése alatt áll, de nincs közöttük közvetlen vagy közvetett tulajdonosi viszony.

A **közvetlentőke-befektetési viszony keretrendszerének** célja, hogy beazonosítsa mindazon vállalkozásokat, amelyek egy vállalatcsoportot alkotnak, amelyekre egy végső befektető jelentős befolyással rendelkezik.

Az adatok 2013-tól, a BPM6 módszertan bevezetésétől kerülnek elszámolásra ezen keretrendszer szerint. A 2013-at megelőző években a korábbi módszertan ajánlása alapján a 10 százaléknyi és az azt meghaladó külföldi tulajdonosi részesedést eredményező befektetéseket, valamint a befektető és a befektetése közötti hitel- és egyéb finanszírozási kapcsolatokat kellett a közvetlentőke-befektetésként elszámolni.

A fizetési mérlegben a közvetlentőke-befektetéseknél a standard publikáció része a **követelés-tartozás szerinti megbontás**.

A követelés-tartozás szerinti megbontásban aggregálásra kerül a résztvevők közötti minden tartozás és minden követelés.

A közvetlentőke-befektetések standard publikációjánál megkülönböztetjük azon követeléseket és tartozásokat, amelyek érintik

- a **közvetlentőke-befektetéssel** létrehozott vállalatokban lévő befektetéseket/kivonásokat (anyavállalattól a befektetések irányában történő befektetések),
- a **közvetlentőke-befektetőkben** létrehozott befektetéseket/kivonásokat (a leányvállalattól, a befektetésekből az anyavállalat irányába történő befektetések) – kereszttulajdonlás,
- a **társvállalatokban** létrehozott befektetéseket kivonásokat, a társvállalatok közötti tranzakciókat.

Emellett az elemzések támogatására a publikációkban megjelenik a **befektetés iránya szerinti besorolás** is. Eszerint a **külföldiek magyarországi befektetését** növeli a külföldi anyavállalatokból a rezidens befektetések irányába történő részesedések és hitelfelvételek értéke, míg a befektetés értékét csökkenti a rezidens vállalatoktól a külföldi közvetlen és közvetett anyavállalatok irányába történő befektetések, hitelezések értéke (kereszttulajdonlás).

A **külföldiek magyarországi befektetési** közé kerülnek a rezidens vállalat és a nem rezidens közvetlen vagy közvetett befektető, valamint a nem rezidens végső befektetővel rendelkező rezidens vállalat és társvállalatai közötti tranzakciók és pozíciók.

A **magyarok külföldiek befektetési** közé kerülnek elszámolásra a rezidens vállalat és a nem rezidens közvetlen vagy közvetett befektetése, továbbá a **rezidens végső befektetővel** rendelkező rezidens vállalat és társvállalataik közötti tranzakciók és pozíciók.

Azon társvállalatoknak, akiknek nem ismert vagy nincs végső befektetőjük, a tartozásai a külföldiek magyarországi befektetési közé kerülnek, míg a követeléseik a rezidensek külföldi befektetési közé sorolódnak be.

5.3 A fizetésimérleg-statisztika kapcsolata a nemzeti számlák rendszerével

A fizetésimérleg-statisztika és a hozzá kapcsolódó **külfölddel szembeni befektetési pozíció** állományi statisztika alkotja egy adott gazdaság külfölddel kapcsolatos tranzakcióinak és pozícióinak koherens módon összeál-

lított elszámolását. Tulajdonképpen megfelel a nemzeti számlák rendszerében a külföldi szektor számlájának azzal a különbséggel, hogy míg a fizetésimérleg-statisztikák a rezidens (belföldi) gazdasági szektorok külföldiekkel szembeni tranzakcióit, követeléseit és kötelezettségeit mutatja be, addig a külföld számla a nem rezidensek perspektívájából számolja el azokat.

Az 2. ábrán bemutatjuk a nemzeti számlák rendszerét. Ebben beszíneztük azokat a számlákat, amelyek megfelelője megtalálható a fizetési mérleg és a hozzá kapcsolódó állományi statisztikában is, és az egyes számláknál vastagított betűvel jeleztük a számla egyenlegező tételét.

2. ábra A makrogazdasági statisztikák részeként a fizetésimérleg-statisztikákat is tartalmazó nemzeti számlák rendszerének legfontosabb számlái és egyenlegező tételei

		Tranzakciók/ Fizetési mérleg				
		Aru-és szolgáltatás számla X-M				
		Termelési számla Hozzáadott érték/GDP				
		Jövedelem keletkezési számla Működési eredmény				
		Elsődleges jövedelmek elosztása számla Nemzeti jövedelem GNI				
		Másodlagos jövedelmek elosztása Rendelkezésre álló jövedelem DI				
		Jövedelmek felhasználása Megtakarítás S				
		Felhalmozási számlák				
	Nyitó mérleg	Tőkeszámla Nettó finanszírozási képesség/igény NL	Átértékelődés számla	Egyéb volumen változás számla	Záró mérleg	
Reáleszközök						
Pénzügyi instrumentumok	Nettó vagyon Nwo	Pénzügyi számla Nettó finanszírozási képesség/igény NL	dNW ₁	dNW ₂	Nettó vagyon Nwc	
	Állományok	Tranzakciók	Átértékelődések	Egyéb volumenváltozások	Állományok	

Színezéssel jelöltük a fizetési mérleghez és a hozzá kapcsolódó állományi statisztikához tartozó részeket, illetve vastagítva jeleztük az egyenlegező mutató nevét.

A fontosabb mutatók

GDP = bruttó hazai termék

S = megtakarítás

NL = nettó hitelnyújtás

NWO = nettó vagyon az időszak elején

NWC = nettó vagyon az időszak végén

dNW1 = átértékelődésből származó nettó vagyonváltozás

dNW2 = egyéb volumenváltozásból származó nettó vagyonváltozás

A nemzeti számla aggregátumok és a fizetési mérleg összefüggései

A nemzeti számlák termelés számláján a források és felhasználások egyensúlyban vannak. Ez a bruttó kibocsátás és az import, illetve a fogyasztás, termelő felhasználás és felhalmozás közötti egyensúlyt jelenti. A bruttó hazai termék (GDP) a gazdasági teljesítmény egyik legjellemzőbb, széles körűen használt mérőszáma, amelyet egyfelől a bruttó kibocsátás és a folyó termelőfelhasználás külön-

bözeteként határoznak meg, ugyanakkor jövedelmi kategória is, mivel a mért produktummal azonos jövedelemtömeget fejez ki. A GDP nem tartalmazza az országok közötti jövedelem-átutalásokat, egy adott ország rezidensei által előállított jövedelmet méri, és nem azt, hogy hol kapják meg a jövedelmet. Amennyiben a GDP értékét korrigáljuk az elsődleges jövedelmek egyenlegével (BPI), akkor megkapjuk a bruttó nemzeti jövedelmet (GNI).

Ha a külfölddel kapcsolatos tranzakciókat vesszük számba, azaz az áruk és szolgáltatások nettó exportjához hozzáadjuk a nem rezidensekhez tartozó elsődleges jövedelmeket, valamint a nettó külföldi folyó transzfereket, eljutunk a folyó fizetési mérleg egyenlegéhez (CAB).

A nemzeti számla aggregátumok és a fizetési mérleg összefüggései

Forrás	=	Felhasználás	(1a)
GO + M	=	C + G + I + X + IC	(1b)
GDP	=	GO - IC	(2a)
	=	C + G + I + (X - M)	(2b)
GNI	=	GDP + BPI	(3)
GNDI	=	GDP + BPI + BSI	(4a)
	=	C + G + I + (X - M) + BPI + BSI	(4b)
	=	C + G + I + CAB	(4c)
CAB	=	(X - M) + BPI + BSI	(5a)
	=	GNDI - (C + G + I) = GNDI - A	(5b)
S	=	GNDI - C - G	(6a)
	=	I + CAB	(6b)
CAB	=	S - I	(7a)
	=	(SH - IH) + (SE - IE) + (SG - IG)	(7b)
KAB	=	NKT - NPNNNA	(8)
CAB + KAB	=	S - I + NKT - NPNNNA = NFI	(9)

Ahol:

GO = bruttó kibocsátás

IC = termelő felhasználás

C = magánfogyasztás (háztartások fogyasztási kiadásai)

CAB = folyó fizetési mérleg egyenlege

G = államháztartás fogyasztási kiadásai

GDP = bruttó hazai termék

GNI = bruttó nemzeti jövedelem

A = belföldi felhasználás

GNDI = bruttó nemzeti rendelkezésre álló jövedelem

I = bruttó hazai (nem pénzügyi) beruházás

M = áruk és szolgáltatások importja

BSI = másodlagos jövedelmek egyenlege

NFI = nettó külföldi (pénzügyi) beruházás (nettó hitelnyújtás külföld felé)

NKT = nettó tőkeáttörés külföldről

NPNNNA = nem termelt, nem pénzügyi eszközök nettó felhalmozása

KAB = tőke mérleg egyenlege

BPI = elsődleges jövedelmek egyenlege

S = bruttó megtakarítás

X = áruk és szolgáltatások exportja

(SH-IH) = háztartások nettó pénzügyi megtakarítása

(SE-IE) = vállalatok nettó pénzügyi megtakarítása

(SG-IG) = az államháztartás nettó pénzügyi megtakarítása

A folyó fizetési mérleg egyenlege az ország külfölddel szembeni megtakarítói pozícióját tükrözi (7a), azt, hogy a bruttó megtakarítások és beruházások egymáshoz viszonyított értéke külföldi forrásbevonást (folyó fizetési mérleg deficit) vagy ellenkezőleg, forráskihelyezést (folyó fizetési mérleg többlet) eredményez-e.

A rendelkezésre álló jövedelemből belföldön fel nem használt rész automatikusan külföldi kihelyezésként, illetve a rendelkezésre álló jövedelmet meghaladó belföldi felhasználás külföldi forrásbevonásként jelenik meg a fizetési mérlegben (5b). Ahhoz, hogy összességében meg tudjuk mondani, hogy az ország az adott időszakban a külfölddel szemben nettó hitelnyújtó vagy hitelfelvevő pozícióban volt-e, a folyó fizetési mérleg és a tőkemérleg együttes egyenlegére van szükség (9). A szektoronkénti nettó pénzügyi pozíciók és a folyó fizetési mérleg egyenlegének összefüggését mutatja a (7b) egyenlet (nemzeti számla szemléletben a folyó fizetési mérleg egyenlege a külföld, mint önálló szektor nettó megtakarítását jelenti).